

LAISVĖ

Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Entered as second
class matter at the
Post Office of Janai
ca, N. Y., under the
Act of March 3, 1879.

LAISVĖ

THE LITHUANIAN WEEKLY

LAISVĖ—LIBERTY

Savaitinis

Jungtinės Valstijos \$12.00
Kanadoje \$15.00
Kitur užsienyje \$15.00
Pavienio egzemplioriaus kaina 25 centai

PRICE 25 c.

NO. 33

PENKTADIENIS, RUGPJŪČIO 31, 1984

OZONE PARK, N. Y. 11417

73-IEJI METAI

KRISLAI

Kultūrinė revoliucija
Pati mintis gera...
"Optimizmo partija"
Naujoji Luftwaffe

R. BARANIKAS

Nuo 1966 iki 1976 metų Liaudies Kinija gyveno taip vadinamos "kultūrinės revoliucijos" ženklu. Per tą dešimtmetį Kinijos vadovybė inspiravo tam tikrą "permanentišką revoliuciją", kurios tikslas buvęs neįsistinti revoliucijai sustingti, neįsistinti privilegijuotiems elementams visuomenėje savo pozicijas sustvirtinti.

Ta kultūrinė revoliucija iš karto Vakarų kapitalistiniame pasaulyje susilaukė nemažai simpatijos radikaliu tarpe, nes daugeliui atrodė, kad jos tikslas yra švarinti ir palaikyti gaivia gimstančią socialistinę santvarką.

Bet greit pasirodė, kad skambūs slogana! slepia ką kitą, kad taip vadinamieji "raudonieji gvardiečiai" (chunveibiniai) terorizuoja atsakingus žmones, kad po kultūrinės revoliucijos skraiste puoselėjamas fanatizmas, netolerantiškumas ir net teroras. Kai Mao mirė, Kinijos vadovybė laipsniškai užstojo žmones, kurie pradėjo tą nelogišką sauvale suvaldyti.

Kultūrinė revoliucija, betgi, nebuvo išties pasmerkta. Kinijos Komunistų partija iki šiol teigė, kad ji buvo klaidinga, bet turėjo ir teigiamų pavytųjų. Bet dabar ir su tuom baigta. Pekino laikraštis "Beiczin zibao" atvirai sako, kad kultūrinė revoliucija buvo klaida — nuo pradžios iki galo.

Man atrodo, kad čia kartojasi istorinis procesas, kuriame žmonės mėgsta eiti nuo vieno ekstremo į kitą. Kultūrinės revoliucijos metu chunveibiniai, naujieji kadrai, buvo beveik dievinami, intelektualai, kurie nesutiko su jais, buvo sunkiems darbams siunčiami į kaimus, universitetai buvo uždaryti. Šalyje egzistavo tam tikras psichozas. Gerai, kad su tuom ir buvo baigta. Bet, ar tas reiškinys, kad pati kultūrinės revoliucijos mintis neturi jokio pamato? Ne, taip nėra. Kiekviena revoliucija turi ieškoti ir ieško kelių atsinaujinti, palaikyti savo dvasią. Gaila, kad Kinijoje ta mintis išsigimė į chaosą. Bet kaltos priemonės, o ne pati mintis.

Republikonai naudoja tam tikrą ideologinį iną, norėdami pasukti Amerikos žmones į savo pusę: optimizmą. Jie nuolat skelbia, kad jie yra optimizmo, pasitikėjimo ateitimi, pasitikėjimo Amerikos didingumu ir galybe partija.

Demokratai, iš kitos pusės, sako republikonai, esą kritikavimo, nepasitenkinimo, aimanavimo, nusiskundimų ir apgailėstavimo partija, kitaip sakant — pesimizmo partija.

Yra nemaža žmonių, kuriuos ta taktika įtikina. Ypačiai juos įtikina buvęs Hollywoodo aktorius, kuris dabar yra mūsų prezidentas. Reaganas, kaip mes visi žinome, kaip mes visi žinome.

(Tęsia 2-am pusl.)

Veiksmingas balsavimų boikotas Pietų Afrikoje

Pretorijos režimo slaptoji policija velka vieną demonstracijos dalyvių, agitavusių už parlamentinių "rinkimų" boikotą.

Johannesburg. — Pereitą savaitę Pretorijos režimas pradėdavo antruosius balsavimus į savo "parlamentą". Bet ir Pietų Afrikos indų kilmės gyventojai, kurie sudaro 800,000, panašiai kaip ir anksčiau 2.8 milijono "spalvotųjų" balsavimuose ir atskirus rūmus, kuriuose jiems numatyta 80 vietų.

Atsisake dalyvauti maneuvuose su JAV

Atėnai. — Graikijos ministro pirmininko ir gynybos ministro Andreas Papan-dreou patvarkymu atsisakys Graikijoje surengti bendrus karo maneuvus. Manevrai, kurių kodas yra "Zeus", turėjo įvykti rugsėjo 1-15 dienomis, kaip jau jie yra vykę per pastaruosius 20 metų. Juose turėjo dalyvauti apie 200 tūkstančių amerikiečių karių.

Vyriausybės atstovas Dimitrios Maroudhas pareiškė, kad šie maneuvai atšaukiami ir kad Graikija nedalyvausiant ir kituose netrukus būsiančiuose maneuvuose, kuriuose dalyvaus NATO šalių laivynas ir sausumos kariuomenė. Bet Graikija dalyvaus NATO maneuvuose Vidurinio jūroje.

Maroudhas pabrėžė, kad Graikija ir ateityje ketina nerengti savo teritorijoje jokių karinių maneuvų, kurie būtų nukreipti prieš Tarybų Sąjungą ar kitas socialistines šalis, nes Graikija nemano, kad jos kelia grėsmę jos saugumui.

Apie Graikijos vyriausybės sprendimą nebuvo iš anksto Amerikai pranešta. Vyriausybė aiškina, kad NATO bloko šalys atsisakė patenkinti sąlygas, kurios leistų užtikrinti Graikijos saugumą iš Turkijos pusės, iš kur tikrai grėsmė egzistuoja, kai tuo tarpu nesą jokios grėsmės iš Tarybų Sąjungos pusės.

JAV valstybės departamentu kalbėtojas apgailėstavo šį Graikijos vyriausybės žygį, tardamas, kad tie maneuvai būtų buvę naudingi abiem pusėm — JAV ir Graikijai. Bet Graikijos premjeras yra tos nuomonės, kad Turkija, kuri yra NATO bloke, Graikijai pavojingesnė už Tarybų Sąjungą.

Susiskaldė Britų darbo unijos

London. — Britanijos premjerė Margaret Thatcher, sugrįžusi po trijų savaitių atostogų, britų darbo fronte rado dar labiau pablogėjusias nuotakas, negu jos buvo tada, kai ji paliko. Tačiau spauda rašo, kad ji nė kiek nepasirengusi keisti savo nusistatymo dėl intervencijos į angliakasių streiką bei prasidėjusių dokerių streiką. Bet ji vis dėlto atšaukė savo kelionę į Tolimuosius Rytus, laikydama, kad tokiu laiku būtų netinkama būti taip toli nuo D. Britanijos.

Nenorį pasiduoti daugiau kaip 140 tūkstančių angliakasių, kurie prieš šešis mėnesius išėjo streikant, protestuodami dėl vyriausybės politikos uždaryti pelno nenešančias kasyklas. Solidariaudami su angliakasiais, liepos viduryje streikant išėjo ir laivų krovėjai, suparalizuodami apie 70% britų užsienio prekybos. Bet ne visi dokeriai tą streiką remia. Už tai dabar netrukus prasidėsiančio darbo unijų konvencijoje laukiama nemažų audrų.

Karingasis angliakasių vadovas Arthur Scargill sako, kad jis reikalauja iš kitų unijų narių visiškios paramos jo kovojanti vyriausybės politiką dėl pelno nenešančių angliakasių ir kad būtų nusodinta premjerė Thatcher iš jos posto.

North Oaks, Minnesota. — Čia įvyko susitikimas tarp demokratų prezidentinio kandidato Walter Mondale ir Rev. Jessie Jackson, kuris pareiškė spaudai, kad nepaisant nesutarimų, jis remia Mondale ir Ferraro kandidatus visomis jėgomis, norint nugalėti prez. Reaganą.

Skrieja JAV erdvėlaivis "Discovery"

Cape Canaveral. — Rugsėjo 30 d., triskart atidėjus, pagaliau pakilo erdvėlaivis "Discovery" savo šešių dienų kelionei. Laivo iguloje yra ir viena moteris, jau antra iš viso Amerikos erdvės skridimuose — Judith Resnick.

Pirmą kartą erdvėlaivis vežasi ir svečią — ne astronautą, privačios kompanijos inžinierius Charles D. Walker, iš Donnell Douglas Corp. Jis darbuosis su jo kompanijos sukonstruota eksperimentine vaistų gamybos mašina.

Sis erdvėlaivis, kaštuojantis \$1.2 milijonų, paleistas į erdvę po dviejų mėnesių atidėjimų dėl įvairių sutrikimų. Iš erdvėlaivio bagažinės turėjo būti paleisti trys sate-litai, skirti įvairiems tikslams.

NASA skelbė, kad, sugrįžus erdvėlaivui "Discovery", spalio 1 d. ketinama į erdvę paleisti "Challenger", o po to kas mėnesį pasiųsti į erdvę vis kitą laivą su atitinkama misija, tęsiant programą iki to laiko, kai laivo iguloje bus ir civiliai. Prez. Reagan, pe-reitą savaitę kalbėdamas mokytųjų konvencijoje, jau pažadėjo, kad sekantis civilis būsiantis Amerikos mokytojas.

Astronautai pakeliui į "Discovery" erdvėlaivį savo naujai misijai. Dešinėje laivo vadas Henry W. Hartsfield Jr. Kairėje — Steven A. Hawley, ir užpakalyje [vos matoma]: Judith A. Resnick, Michael L. Coats, Charles D. Walker ir Richard D. M. Mullan.

Trečiasis Tarybų Sąjungos ir Amerikos redaktorių susitikimas

New York. — Iš New Yorko į Montrealį, iš kurio paskui Aerofloto linijos lėktuvu sugrįžo į Maskvą, išskrido tarybinių redaktorių grupė, jau trečią kartą susitikusi su Amerikos redaktoriais. Tai septynių Tarybų Sąjungos žurnalistų grupei vadovavo Vilniaus "Tiesos" vyriausiasis redaktorius Albertas Laurinčiukas.

Amerikos spauda gana objektyviai rašė apie tuos žurnalistų susitikimus ir pabrėžinėjo, jog tokia veikla buvo ypatingai svarbi, turint galvoje, kad tuo pačiu metu abiejų šalių — Tarybų Sąjungos ir JAV — santykiai vyriausybinių lygiu buvo labai pablogėję.

Prieš kelerius metus, Naujosios Anglijos redaktorių — New England Society of Newspaper Editors — iniciatyva, pradėtoji savitarpio suartėjimo veikla tarp Amerikos ir Tarybų Sąjungos žurnalistų pasirodė sėkminga. Tada amerikiečiai buvo pasikvietę tarybinius redaktorius, juos gražiai priėmė, nagrinėjo bendrus taikos ir taikingo sugyvenimo klausimus ir profesinius žurnalistikos reikalus. Pernai Tarybų Sąjungoje apsilankė Amerikos — Naujosios Anglijos redaktorių grupė, kuri lankėsi ir Tarybų Lietuvoje ir po to sugrįžusi gana palankiai rašė apie Lietuvą ir jos socialistinį gyvenimą ir laimėjimus.

Dabar — jau trečiojo susitikimo metu — abiejų šalių redaktoriai savaitę laiko praleido, diskutuodami tolimo bendradarbiavimo klausimus. Sutarta pasikeisti redaktoriais, žurnalistais ir rašiniu.

Iš Tarybų Sąjungos ir Amerikos redaktorių susitikimo — Trečiojoje Naujosios Anglijos laikraščių redaktorių sąjungos ir Tarybų Sąjungos žurnalistų konferencijoje Brown Universitete, Providence, Rhode Island, kalbasi iš k. d.: JAV-Tarybų Sąjungos kultūrinių mainų atstovas Harold Garfinkle, Naujosios Anglijos red. sąjungos prezidentas ir Boston Globe atstovas Frank Grundstom ir Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininkas Albertas Laurinčiukas.

temomis. Tarybiniai žurnalistai pakvietė Naujosios Anglijos redaktorius ateinančiais metais vėl apsilankyti Tarybų Sąjungoje ir pasidalinti bendradarbiavimo patyrimais.

Tarybų Sąjungos redaktorių grupėje šiuo metu dalyvavo žymūs žurnalistai iš

"Izvestijų", "Trud", redaktoriai iš laikraščių, išsėnančių Leningrade, Vladivostoke ir kt. Jiems buvo surengti ne tik susitikimai su asmenimis ir reikalingomis organizacijomis, bet taip pat surengtos pažintinės kelionės po paskiras vietas, mokslo ir meno įstaigas. [Tęsia 6-am pusl.]

KAS NAUJO JUNGVINĖS TAUTOSE

Jungtinės Tautos. — Šešis mėnesius Genevoje posėdžiavo Jungtinių Tautų Nusiginklavimo konferencija ir jai nepasisekė susitarti dėl jokio punkto, buvusio jos darbo tvarkėje. Si pati didžiausia nusiginklavimo klausimų svarstymo instancija diskutavo sutartį dėl požeminių branduolinių bandymų, gin-klavimosi varžybų erdvėje, branduolinio karo išvengimo ir dėl nusiginklavimo branduolinių ginklų srityje. Lenkijos delegatas Stanisław Turbanski, kalbėdamas Rytų Europos valstybių vardu, kaltino JAV ir jos alijantus dėl nesėkmės. Dabar Nusiginklavimo Konferencija susirinks tik 1985 metų vasario mėnesį.

● The World Food Programme, Jungtinių Tautų žinioje veikianti agentūra, pranešė, kad pernai per jos rankas buvo išdalinta įvairiose pasaulio šalyse maisto produktų už \$695 milijonus. Siemet agentūra gavusi prašymų maisto pagalbai daugiau kaip bilijonui dol.

● Genevoje vyksta UNCTAD konferencija. Tai supaprastintai vadinama JT agentūra, besirūpinanti pasaulio prekybos ir vystymosi reikalais. Atidarymo kalboje tos agentūros technologijos skyriaus direktoriaus pavaduotojas Rolf Anderson pabrėžė, kad pastaruoju metu padidėjusi aukštai kvalifikuotų vietinių pajėgų migracija iš besivystančių šalių į civilizuosias šalis. Dėl to smarkiai nukentė tos šalys, kurios yra daug investavusios į "specialistų fondą".

● Rugsėjo 27 d. Jungtinių Tautų būstinėje New Yorke iškilmingai paminėta Nami-bijos diena. Jungtinės Tautos deda visas pastangas, kad šios teritorijos gyventojams būtų suteikta nepri-

klausomybė. Teritoriją dabar laiko Pretorijos vyriausybės kariuomenė pilnoje okupacijoje. Tai yra prieš Jungtinių Tautų nutarimus. Pretorijos vyriausybės žygis kritikavo savo atsišaukime JT Generalinės asamblėjos prezidentas panamietis Jorge Illueca. JT gen. sekretorius Javier Perez de Cuellar savo kalboje pareiškė, kad Pietų Afrikos vyriausybės užsispyrimas sieti Kubos kariuomenės dalinių atitraukimą iš Angolos su nepriklausomybės suteikimu Namibijai delsia reikala. JAV palaiko Pretorijos vyriausybės pozicijas.

● Vandens tarša graso pasaulio saugumui. Šitokią nuomonę pareiškė Jungt. Tautų Aplinkos programos direktorius Mostafa Tolba, kalbėdamas aplinkos taršos konferencijoje Japonijoje. Jis tvirtino, kad švaraus gielo vandens trūkumas gaudina ekonominius ir politinius santykius tarp daugelio pasaulio šalių.

● Saugumo Taryba svarsto Libano skundą prieš Izraelį. Libanas kaltina Izraelį dėl nežmoniško teroro, kurį jo okupaciniai daliniai vykdo prieš pietinio Libano gyventojus. Kalba apie gyventojų masinius areštus, kankinimus, senų šventyklų griovimą ir Libano upių vandens nukreipimą į Izraelį.

● Specialus komitetas Indijos vandenyno klausimais pradėjo čia savo posėdžius, kurių tikslas — pasirengimas konferencijai, turinčiai paruošti tarptautinę sutartį dėl Indijos vandenyno pavertimo taikos zona. Pagal JT Gen. asamblėjos 28-osios sesijos nutarimą Sri Lankos (buv. Ceilono) sostinėje ta konferencija turės būti suaukta ne vėliau 1985 metų pirmojo pusmečio.

LAISVĖ

LITHUANIAN
WEEKLYPUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE
PUBLISHING SOCIETY, INC.

Published Fridays, except in case of holidays

102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.

Established April 5, 1911

EVA T. MIZARA, Editor & Business Manager

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year \$12.00	United States, per 6 months . . . \$6.50
Canada, Lat. Amer., per year . \$15.00	Canada, Lat. Amer., 6 months . \$8.00
Foreign countries, per year . . \$15.00	Foreign countries, 6 months . . \$8.00

Ko demokratai laukia?

Demokratų partijos suvažiavimas praėjo gan entuziastiškoje ir, galima sakyti, kovingoje nuotaikoje. Tuomi mes nenorime pasakyti, kad tos partijos platforma ir idėjos bendrai atitinka Amerikos darbo žmonių reikalui, — ne, bet, visgi, ten buvo iškelta nemaža minčių, kurios sutampa su žmonių progreso reikalu, su teisingesne ekonomine santvarka, su taikos reikalu. Visos keturios pagrindinės kalbos, pasakytos gubernatoriaus Cuomo, senatoriaus Kennedy, vice prezidentinės kandidatės Ferraro ir Jessie Jacksono, smarkiai piekė Reaganą ir jo politiką, o paties prezidentinio kandidato Mondale kalba irgi neatsiliko.

Suvažiavimas atėjo ir praėjo. Kas dabar vyksta? Pasirodo, kad vietoje mestis į priešrinkiminę kampaniją. Demokratų partijos aparatas kaip ir laukia ko tai. Ko jie laukia? Atrodo, kad demokratai, kurie suvažiavime parodė tam tikrą vieningumą, yra ideologiniai pasidalinę ir tas juos silpnina. Suvažiavime audringais aplodismentais visi sutiko negrų vadovo Jessie Jackson kovingą kalbą, bet tuomi dar neparodė, kad kiek simpatijos jo nusistatymui yra visose partijos sekcijose: labiau konservatyvūs partijos elementai, ypatingai baltieji pietinių valstijų demokratai, dar tebeina senuoju keliu, kuriame nėra vietos Jacksono radikalizmui. Tas pats su Ferraro. Jos pasisakymai už moterų teises, jos feministiniai nusistatymai, irgi buvo labai šiltai sutikti toje entuziastiškoje konvencijoje, bet tas dar nereiškia, kad partija vieningai spiečiasi aplink moterų teisių vėliava.

Tad, po suvažiavimo išsiskirstę, demokratai dalinai prarado savo entuziazmą ir jie turi lyg iš naujo persiorganizuoti. Be to, republikonams ir jiems palankiai spaudai pasisekė įkerti naują elementą į priešrinkiminę kampaniją: jie į paviršių išvilkė, kad Ferraro ir jos vyras turėjo tam tikrų problemų su valdiškais mokesčiais. Ešą, jie kartą pavėluotai mokėję, nors visi pripažįsta, kad jie be išsukinėjimų mokėjo, pagal įstatymus. Kaltinimai pasirodė ešą nepamatuoti, bet republikonams pasisekė atkreipti bent visai savaitei šalies dėmesį nuo tikrų problemų į Geraldine Ferraro mokesčius.

Rinkimai artinasi. Ar entuziazmas ir pasiryžimas, kuris suvažiavime viešpatavo, bus atgaivintas? Galimybės tam yra. Visas unijinis judėjimas, su AFL-CIO vadovybe priešakyje, laukia signalo, — mestis į aktyvią priešrinkiminę kampaniją: laukia moterų organizacijos, pasenusiųjų žmonių grupės, jaunimas, rasinės mažumos. Tiesa, judučių organizacijos su tam tikru skepticizmu — laukia. Gal todėl, kad jie žino, jog judučių balsai didžia dauguma atiteks jiems. — Demokratai nesirūpina vykdyti, arba bent rimtai žadėti daryti koncesijas negrų reikalavimams.

Nestebėtina, kad Jacksonas specialiai pasitarė su Mondale, kuriame Jacksoną ispėjo, kad dalykai ne tokie jau užtikrinti. Negrai, sakė jis, neapkenčia Reagano, bet, jeigu demokratai pakankamai energingai gins jų reikalus, jie neturės entuziazmo rinkimuose dalyvauti, jie rinkimų diena sėdės namie . . .

Atrodo, kad demokratai turėtų sukrutėti. Atrodo, kad liberalinės ir pažangiosios proliaudiškosios grupės, kurios veikia demokratų eilėse, turėtų tą partiją gerai pakratyti, kad ji atbustų ir užtikrintų Reagano nugalėjimą.

Naujos viltys Čilėje

Visoje šalyje vyksta antivyriausybinių mitingų, demonstracijų. Tai, kas prieš keletą metų atrodė neįmanoma, dabar tapo realybe: įvairių pusiau legalių ir nelegalių politinių partijų, profsąjungų vadovai jau beveik viešai reikalauja, kad Pinočetas atsistatydintų.

Demokratizacijos pradžia? Ne. Niekada nebus demokratizacijos generolo Pinočeto Čilėje. Karabinierių mašinų kauksmas, teroras, suimnėjimai, kankinimai patvirtina tai. Žiaurus karas, kurį sauželė kariškių paskelbė savo liaudžiai, tęsiasi šalyje, kuri, Pinočeto žodžiais tariant, "gyvena taikiai ir ramiai".

Žiaurus masinių protesto demonstracijų nuslopinimas davė visiškai priešingus rezultatus, negu chunta tikėjosi. Pasipriešinimo judėjimas apėmė plačius visuomenės sluoksnius. Jis, kaip rašo užsienio spauda, įgavo originalias formas. Sulėtintas darbo tempas, sąmoningas ir sistemingas vėlavimas arba neatvykimas į darbą, stichiškos naktinės demonstracijos, demonstratyvus šviesos negesinimas (Santjage yra apsiausties padėtis), po nakties iškiliosios barikados — visa tai kartojasi kiekvieno mėnesio maždaug 11 dieną. Taip čiliečiai pažymi 1973 metų perversmo dieną.

Paskutiniaisiais mėnesiais chunta dar labiau suaktyvino represijas ir tuo pačiu vykdė klastingą politiką. Kaip liudija užsienio spauda, fašistinis režimas, pasitelkęs įvairias visuomenės atplaišas ir recidyvistus, siekia pajudinti nacionalinio protesto judėjimą įvairiais vandalizmo aktais.

Kad ir kaip chunta stengtųsi suskaldyti ir sunaikinti pasipriešinimo judėjimą, jis gyvuoja ir stiprėja. Dar dabar kalbama apie 1983 m. lapkričio 18-osios pusmilijoninę protesto demonstraciją. Tai buvo galingiausia protesto akcija per visą chuntos gyvavimo laikotarpį. Galingiausia ne tik dalyvių skaičiumi, bet ir tuo, kad chunta susidūrė su plačiausių opozicijos sluoksnių vienijimusi.

Opozicinė vienybė, nors ir sunkiai pasiekama, bet labai reikalinga.

Kas ką rašo ir sako

KAS NESAKOMA . . .

Jau prabėgo metai nuo to laiko, kai reakcinė Amerikos spauda buvo pilna kaltinimų prieš Tarybų Sąjungą apie tragišką incidentą, kuris ištiko korejiečių lėktuvą. Dar visi gerai atsimena, kaip antisovietistai, pradedant mūsų prezidentu Reaganu, baigiant eiliniu televizijos ir radijo komentatoriumi, be perstojo rėkavo apie "sovietinį barbarizmą", apie "iki šiol negirdėtą žiaurumą ore" ir taip toliau . . . Pagalvokime, kas vyksta dabar. Kai antisovietistai dabar kartuoja savo kaltinimus prieš TSRS, Litaniją (Afganistane, Kambodiją ir t. t.) jie Korėjos oro linijos (KAL) lėktuvo nemini. Kodėl?

Liepos mėnesį savaitinis žurnalas "The Nation" atspausdino ilgą išsamų straipsnį, kuriame smulkmeniškai gvildinamas visas reikalas. Žurnalas prieina išvados, kad kaltinimai prieš TSRS nepamatuoti, kad lėktuvas turėjo kažkokią provokacinę ir šnipinėjimo misiją, nors tos misijos charakteris pilnai neapibūdintas. Straipsnį parašė ne koks nors eilinis žurnalistas — stebėtojas, o aukštai technologijoje išsilavinęs žmogus, kuris visą reikalą kruopščiai ir išsamiai studijavo.

Nestebėtina, kad Reaganas ir jo draugai dabar tyli. Jie nori, kad Amerikos žmonės visą reikalą pamirštų, kad nebūtų iš naujo tyrinėjama, kad, ko gero, neiškiltų daugiau faktų, kurie kaltintų JAV ir Pietinę Korėją. Beje, Vakarų Europos viešoji nuomonė jau senokai nutarė, kad kaltinimai prieš TSRS buvo nepamatuoti. Net tie sensaciniai Londono, Paryžiaus ir Romos laikraščiai, kurie iš pradžių tuo klausimu pritarė Washingtono

MURDOCKO CINIZMAS

Kadaisia buvęs liberalinis New Yorko savaitraštis "Post", dabar yra mūsų šalyje vienas reakingiausių leidinių, — "Post" net pralenkia dešiniųjų republikonų

nome, pralenkia visus buvusius JAV prezidentus viename: šypojojimesi . . . Kada tik ir ji pasižiūri: televizijoje, nuotraukose, jo veide plati pasitenkinimo šypsena, — jis išlipdamas iš orlaivio arba helikopteri, šypsoi išlipdamas; jis šypsoi įdodindamas, lošdamas golfa, priimdamas svečius, eidamas į bažnyčią, pasirašydamas dokumentus, — kitaip sakant — visuomet . . .

Republikonų optimizmas, žinoma, hipokritiškas. Jie optimistai ne apie Ameriką, o apie save: juk jie atstovauja privilegijuotiems turtingiesiems žmonėms, kurie turi pamato būti patenkinti jų pačių padėtimi. Tie eiliniai amerikiečiai, kurie identifikuojausi su jais, daro skaudžią klaidą, kurios jie galės atiteityje.

Federalinėje Vokietijos respublikoje, tai yra, Vakarų Vokietijoje, atkuriamą kariinę aviaciją, kuri Hitlerio valdymo laikais buvo vadinama Luftwaffe. Dabar pavadinimas pakeistas — vietoje Luftwaffe, atsteigiama Luftwehr. Bet koks bebūtų pavadinimas, faktas, kad Vokietijos revanšistai atsteigia kariinę aviaciją, yra pavojingas reiškinys. Nestebėtina, kad Tarybų Sąjunga šiuo reikalu Vakarų vokiečių ispėjo.

Beje, man tas primena sekamą atsitikimą: prieš kokius dvejus metus savaitę teko praleisti Koeln (Cologne), Vakarų Vokietijoje. Prieš išvykstant iš Koelno man reikėjo susisiekti su oro linija Lufthansa Frankfurte. Norėjau viešbūčio budėtojos paprašyti, kad ji mane telefonu sujungtų su Lufthansa, bet kažkaip man žodžiai susimaišė ir paprašiau jos sujungti mane su Luftwaffe. Budėtoja net nemirktelėjo. "Luftwaffes mes dar neturime, mein Herr, bet turiu vilties, kad greitai turėsime", ji man atsakė. Dabar jos, ir kitų šovinistų, viltys išsipildė . . .

"Daily News". Ta pakaita įvyko prieš kelerius metus, kuomet bilijonierius Murdock, kontroliuojąs daugybę Amerikos laikraščių, nupirko "Post".

Murdock yra australietis. Jis kontroliuoja šimtus laikraščių ir žurnalų visuose angliškai kalbančiuosiuose kraštuose: Britanijoje, JAV, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje. Beveik visi jo leidiniai pasižymi savo reakcingumu ir sensacingumu. "Post", pavyzdžiui, kuris praityje buvo gan rimtas liberalinis laikraštis, dabar yra sensacinis, bulvarinis šlamstas, jis pilnas "žinių" apie žudymus, kriminalizmą, seksą ir t. t.

Murdock turi vieną "ideologiją": pinigų. Kuomet jis nupirko New Yorke leidžiamą kultūrinį savaitraštį "The Village Voice", jis suprato, kad tas laikraštis praras daugumą savo skaitytojų, jeigu jis pakrups į reakcingumą ir sensacionalizmą. Tad, ką jis padarė? Ogi, "The Village Voice" liko rimtas ir liberalinis, kartais net į kairę palinkęs leidinys! Liko dauguma senųjų redaktorių, laikraštis redaguojamas palaikydamas griežtą poziciją prieš Reaganą, plačiai atspindi pažangiąją kultūrą, komentuoja knygas, filmus ir meną iš liberalinio-pažangaus taškaragio ir t. t. O leidėjas cinikas Murdock, kuris vėčiau leistų dešiniųjų pakraipų šlamštą, nelabai rūpinasi — jeigu galima pelyntis iš liberalizmo, irgi neblogai . . .

KRISLAI

[Tąsa iš 1-mo pusl.]

nome, pralenkia visus buvusius JAV prezidentus viename: šypojojimesi . . . Kada tik ir ji pasižiūri: televizijoje, nuotraukose, jo veide plati pasitenkinimo šypsena, — jis išlipdamas iš orlaivio arba helikopteri, šypsoi išlipdamas; jis šypsoi įdodindamas, lošdamas golfa, priimdamas svečius, eidamas į bažnyčią, pasirašydamas dokumentus, — kitaip sakant — visuomet . . .

Republikonų optimizmas, žinoma, hipokritiškas. Jie optimistai ne apie Ameriką, o apie save: juk jie atstovauja privilegijuotiems turtingiesiems žmonėms, kurie turi pamato būti patenkinti jų pačių padėtimi. Tie eiliniai amerikiečiai, kurie identifikuojausi su jais, daro skaudžią klaidą, kurios jie galės atiteityje.

Federalinėje Vokietijos respublikoje, tai yra, Vakarų Vokietijoje, atkuriamą kariinę aviaciją, kuri Hitlerio valdymo laikais buvo vadinama Luftwaffe. Dabar pavadinimas pakeistas — vietoje Luftwaffe, atsteigiama Luftwehr. Bet koks bebūtų pavadinimas, faktas, kad Vokietijos revanšistai atsteigia kariinę aviaciją, yra pavojingas reiškinys. Nestebėtina, kad Tarybų Sąjunga šiuo reikalu Vakarų vokiečių ispėjo.

Beje, man tas primena sekamą atsitikimą: prieš kokius dvejus metus savaitę teko praleisti Koeln (Cologne), Vakarų Vokietijoje. Prieš išvykstant iš Koelno man reikėjo susisiekti su oro linija Lufthansa Frankfurte. Norėjau viešbūčio budėtojos paprašyti, kad ji mane telefonu sujungtų su Lufthansa, bet kažkaip man žodžiai susimaišė ir paprašiau jos sujungti mane su Luftwaffe. Budėtoja net nemirktelėjo. "Luftwaffes mes dar neturime, mein Herr, bet turiu vilties, kad greitai turėsime", ji man atsakė. Dabar jos, ir kitų šovinistų, viltys išsipildė . . .

Per trisdešimt savo kūrybinės veiklos metų Lietuvos TSR liaudies dailininkas, Vilniaus dailės instituto profesorius Kazimieras Morkūnas sukūrė daug puikių vitražų. Jie buvo eksponuoti Maskvoje, Leningrade, Prancūzijoje, Kanadoje, Japonijoje. K. Morkūno vitražai puošia daugelio Vilniaus ir kitų respublikos miestų visuomeninių pastatų interjerus, Pirėiupio, Kryžkalnio, Kauno IX forto muziejus ir monumentus. Sukūręs nemažai darbų iš stiklo luitu, dailininkas vis dažniau kuria plono stiklo vitražus.

Nuotraukoje: Lietuvos TSR liaudies dailininkas profesorius Kazimieras Morkūnas. A. Sabaliausko nuotrauka

Protrūkis ciniško chamizmo

Nenoriu spėlioti, kas "Draugo" kultūros prieduose "Kertinė paraštė" užpildo, pasirašinėdamas "I. P." ar "I.Pa", bet viena tai akivaizdžiausia aišku: už tų raidžių slepiasi aklas antikommunistas, pasižymis ypatingu reakcingumu, kai komentuoja tarybinę rusų spaudą ar literatūrą. Jis, kaip ir visi dešiniausi reakcininkai, var-toja "laisvės", "demokratijos", "žmoniškumo" bei kitus šios rūšies žmonių išniekintus žodžius, bet tikrai sugeba atskleisti savo rašiniais tik viena: aklą neapykantą socializmui. O ji gimdo ką tik nori nepadoraus, tad jam visiškai natūralu praturti ir cinišku chamizmu. Sį sugebėjimą jis atskleidė su kau-pu, išliedamas antikommunistines pamazgas ant vieno didžiausių XX amžiaus rašytojų — Michailo Solochovo atminimo.

Tik didelis tamsuolis ir dvasinis elgeta gali parašyti tokį "nekrologą" visų pripažintam rašytojui, beje, apdovanotam Nobelio premija. Kaip žinia, šios premijos skirstytojai labai neskuba įvertinti literatūrinius ir meninius nuopelnus tų rašytojų, kurie savo kūryba remia socializmą, kai tuo tarpu labai sparčiai išgarsina antikommunistus ir įvairius "disidentus", prisitaiko prie politinių antitarybinės propagandos poreikių — ten, kur atrodo svarbiausi turėtų būti literatūrinio meno interesai. Todėl M. Solochovo kūrybos įvertinimas Nobelio premija reiškė literatūrinių interesų pergale prieš politikieriškus, buvo jo didelio meninio talento pripažinimas. M. Solochovas su savo romanais ir apsakymais — XX amžiaus literatūros klasikas. Tai pripažįsta kiekvienas, kas į literatūrą žiūri ir ją supranta normaliai. Stai net Bostone išleista Lietuvių enciklopedija (1964 m., 30-tas tomas, 76-77 psl.) įdėjo apie jį visą skiltį informacijos (jos autorius — žinomas išeivius poetas A. Nyka-Niliūnas) su portretu. Ten, pavyzdžiui, rašoma: "Iš grynai literatūrinių dorybių pirmiausia minėtinas neeilinis pasakotojo talentas; toliau — mokėjimas kurti gyvus personažus, sugebėjimas apvaldyti didelio masto įvykius ir t. t." Kai mirė M. Solochovas, spauda skelbė įžymių užsienio rašytojų atsiliepimus apie rašyto-

ją: buvo ir tokių, kurie parbrėždavo, jog jų politinės pažiūros skyrėsi nuo velionies, bet jie jam jaučia tik pagarbą kaip rašytojui, žavisi jo kūrybos menine jėga. "Draugas" tuo tarpu "paminėjo" rašytoją "savaip" išniekindamas jį, kaip priešiną antitarybinei emigracijai ir antikommunistams pažiūrų žmogų. Tiesa, I.Pa. pripažįsta, ačiū dieviui, Solochovui talentą — "nepasivait jo talento" — bet skelbia, jog jis tik: "tebėra klaikios praeties atgyvena". Iš kur ta juoda neapykanta, dėl ko ji "Draugui"? Pasirodo, M. Solochovas visiškai negeras ir vertas tik dergimo dėl to, kad, būdamas įsitikinęs komunistas, pasisakė už Tarybų valdžią, nerėmė, bet kritikavo jos niekintojus ir įvairius "disidentus", kad nepri-tarė tiems, kas puola tarybinį gyvenimo būdą. Keisti, jeigu taip dar galima pavadinti, "kriterijai" viso pasaulio literatūrai ir rašytojams vertinti. O tiksliau — pamazginiai.

"Draugui" pretekstu sunie-kinti savo skaitytojų akyse didįjį mūsų epochos rašytoją buvo jam skirtas M. Sluckio palydėjimo žodis Tarybų Lietuvos spaudoje. (Straipsnis taip ir pavadintas — "Sluckis atsiveikina su Solochovu — nostalgija ir tikrovė"). Tad pakeliui dergiami ir tarybiniai rašytojai — už tą patį "prisiatikiškumą", "stalinizmo ilgesį". Laikraštyje netgi drįstame "pranašškai" teigti, jog M. Solochovas Tarybų Lietuvos jaunimui visiška neįdomus, svetimas, "atgyvena" (!), tik M. Sluckis to nepaisąs. Vis dėlto kiek reikia tamsuoliško įžulomo kalbėti net Lietuvos jaunimo vardu! — reakcininkui, kuris visa savo mąstysena ir dvasia yra tam jaunimui nesuvokiama vakardienos šiukšlė . . .

Vis sutinkame ir sutinkame naujus ir naujus pavyzdžius, kad šiame sujuodašim-tėjimo laikotarpyje, kurį gaubia reakcinė "kryžiaus žygio" prieš TSRS dvasia, antikommunistas labai natūraliai pavirsta amoralumu ir niekiškumu. Tik nuomonių, ideologijų ar pažiūrų skirtumo vadinti šitokia rašliava, kokią pateikė "Draugas" apie M. Solochovą, būtų tiesiog pasityčiojimas iš realybės . . .

Vytautas Ingautas

Lietuvių liaudies poetas Liudas Gira

Minint Lietuvos TSR liaudies poeto Liudo Giros šimtas gimimo metines, lietuvių tauta su gilia pagarba ir meile prisimena jo spalvingą asmenybę, jo gausią poetinę kūrybą, jo šakotą visuomeninę veiklą įvairiose kultūrinio darbo baruose.

Liudas Gira gimė Vilniuje 1884 m. rugpjūčio 27 d. Ligi trylik metų jis augo Dzūkijoje, vėliau mokėsi Vilniaus gimnazijoje, po to stojo į Vilniaus kunigų seminariją. Ją baigęs 1905 m. kunigu netapo, o pasuko savo gyvenimą į kultūrinio darbo barą. Dirbo laikraščiu "Vilniaus žinios" ir "Viltis" redakcijose, pats redagavo ir leido pirmąjį lietuvių literatūrinį žurnalą "Vaivorykštė" (1913-1914), gausiai bendradarbiavo periodinėje spaudoje, aktyviai reikėsi įvairių kultūrinių organizacijų veikloje. Šiame ankstyvosios savo literatūrinės veiklos laikotarpyje, kuris truko maždaug ligi 1921 metų, L. Gira išleido ir pirmąsias savo poezijos knygeles ("Dul-dul-dudėlė", "Žalioji pievelė", "Tėvynės keliai", "Laukų dainos", "Milžinkapių daina", "Žiezirbos"), parengė keletą dramų kūrinų, poezijos antologijų.

Jau ir šio laikotarpio kūryba L. Gira užėmė garbingą vietą ano meto lietuvių poetų tarpe. Šiuo metu jis ypač nuosirdžiai ir pakiliai dainavo apie savo mylimą gimtąją kraštą, jo gamtą, vargstančius žmones, garbingą savo tautos istorinę praeitį. Bet didžiausią pasisekimą dabar turėjo L. Giros intymiosios tematikos eilėraščiai, kuriuose poetas pavyko labai įtaigiai atskleisti savo vidaus pasaulį. Juose ypač sėkmingai buvo panaudojama lietuvių liaudies dainų poetika, todėl daugelio šio pobūdžio eilėraščių ("Trys berželiai", "Ne margi sakalėliai", "Dul-dul-dudėlė", "Spraglių daina", "Elegija sau pačiam" ir kt.) virto plačiai liaudies dainuojamomis dainomis, kuriomis L. Gira bene labiausiai išpopuliarėjo ano meto visuomenėje.

Antrajame L. Giros literatūrinės ir visuomeninės veiklos laikotarpyje, kuris apima jo gyvenimą buržuazinėje Lietuvoje (1921-1940), kokių nors žymesnių kūrybinių laimėjimų poetas nepasiekė. Šiuo metu jis daug laiko ir energijos atidavė įvairioms tarnyboms — buvo Valst. Kauno teatro direktorius, Švietimo ministerijos Knygų leidimo komisijos sekretorius, rašytojų draugijos pirmininkas, literatūrinio laikraščio "Literatūros naujienos" redaktorius ir kt. Šiuo laikotarpiu poetas taip pat išleido keletą poezijos knygų ("Žygio godos", "Amžių žingsniai", "Silko gijos"), daug eilėraščių paskelbė periodikoje. Bet šio meto L. Giros kūrybos idėjinis ir meninis turinys nebeprilygsta jo ankstyvesniajai poezijai. Pasidavęs buržuazinei ideologijai, įsitraukęs į aktyvią politinių partijų veiklą, poetas nutolo nuo ankstyvųjų savo eilėraščių paprastumo, intymumo, dainiškumo, todėl ir poetinė mintį pamėgo skandinti daugiapasmų eilėraščių tiradose, butaforiniuose vaizduose. Tik į šio laikotarpio pabaigą, kai L. Gira ėmė veikti socializmo idėjas, kai jis artčiau susipažino su Tarybų Sąjungos gyvenimu, supažangėjo ir jo poezijos turinys, o kai kuriuose eilėraščiuose ("Liaudies teismas", "Mūsų sąskaitos") pasigirdo ir revoliucinės gaidos.

Būtina pažymėti, kad šiame laikotarpyje L. Gira labai

Lietuvos TSR liaudies poetas Liudas Gira.

sėkmingai reikėsi kaip literatūros kritikas, paskelbęs didelį kiekį labai idomių ir vertingų literatūros kritikos bei mokslinių straipsnių periodinėje spaudoje, R. Radvilauko slapyvardžiu išleidęs net jų rinkinį ("Kritikos raštai", 1929). Daugeliu atžvilgių šioje savo kritikoje L. Gira buvo novatorių, naujų pažiūrų į literatūros kritiką skelbėjas. Tie jo raštai ir šiandieną tebeturi ne tik pažintinę, bet ir išliekamąją literatūrinę vertę.

Trečiasis, paskutinis, L. Giros gyvenimo ir literatūrinės veiklos laikotarpis pats trumpiausias (1940-1946), bet jo kūrybinėje biografijoje labai reikšmingas. Pačioje Didžiojo Tėvynės karo pradžioje L. Gira evakavosi iš Lietuvos. Trumpą laiką pabuvęs Maskvoje, jis drauge su kitais lietuviams persikėlė į Penzą o po pusmečio stojo savanoriu į Tarybinių Armijos Lietuviškąjį junginį Balachnoje. Čia jis prabuvo ligi 1944 m. vasaros, kai, sunkiai susirgęs, buvo paguldytas Maskvoje į ligoninę. Į išvaduotus Tarybų Lietuvos sostinę, savo gimtąjį Vilnių, L. Gira sugrįžo 1945 m. liepos mėnesį, o 1946 m. liepos 1 d. mirė ir buvo palaidotas Vilniaus Rasų kapinėse.

Ir sunkiomis Didžiojo Tėvynės karo meto sąlygomis L. Gira produktingai reikėsi poezijoje. Pasirodė keli jo poezijos rinkiniai ("Smurtas ir ryžtas", "Žalgirio Lietuva", "Tolimuos keliuos"). Nemažas L. Giros eilėraščių pluoštas karo metais buvo išspausdintas ir JAV lietuvių 1944 m. Amerikoje išleista rinkinyje "Lietuva ugnyje", bei jų periodinėje spaudoje ("Laisvėje", "Vilnyje" ir kt.).

Nors karo meto L. Giros poezijoje esama ir lyrinių eilėraščių, skirtų gimtojo krašto gamtai, vidiniams poeto pergyvenimams apdailinti, tačiau žymiai stipresnis jo polinkis į visuomeninę tematiką, į publicistinę eilėraštį. Todėl dažnu atveju L. Giros šio laikotarpio poetiniai kūriniai skambėjo tarsi didelei auditorijai skirtos kalbos, juose buvo keliami ir sprendžiami daugiatautės tarybinės liaudies reikalai, plačių masių likimas, gyvenimo, mirties, pareigos Tėvynei problemos.

L. Gira — ne tik produk-

tingas, savitas ir įžymus lietuvių poetas, bet ir labai idomi bei spalvinga asmenybė. Jis mėgo bendrauti su žmonėmis, lengvai su jais suartėdavo, nuosirdžiai padėdavo kiekvienam, kas į jį kreipdavosi bėdoje. Draugiškoje visados karšto ir gyvai reikšdavo savo nuomonę, turėjo gerą iškalbą, mėgo samojus. Visur jo būdavo pilna, viskas jam rūpėdavo, ypač kultūrinio ir literatūrinio gyvenimo reikalai. L. Giros amžininkai vieningai tvirtina L. Gira buvus geraširdį žmogų, šiek tiek naivą keistuoli, talentingą poetą ir aktyvų, kad ir ne visados principingą, visuomenės veikėją.

Kostas Doveika

LAIKAS IR ŽMONĖS

Lygumos, plačios nuožulnios kalviukštes it milžiniškos sustingusios bangos, vėsi slėniai — tai manoji pamario žemė. Didingasis Rambynas, aukštai aukštai iškėlęs savo tvirtuosius pečius, ir jį apglėbęs Nemunas — du amžių amžiais neišskiriami draugai.

Kopiu Rambyną viršukalnėn, klausausi galiūno pulso: gajvus pietys šniokščia sužaliavusioje augalijoje, kalnas savo godas goduoja. Gal prisimena tuos tolimus laikus, kai pagonims lietuviams buvo dievų buveinė? Kasmet suplūdsios minios prie alkietės atidžiai klausydavosi barzdotų žynių pranašysčių, aukomis, dainomis, šokiais garbindavo jūrų dievą Patimpą, gerio deivą Laimą. „Jaunavedžiai kopdavo į kalną, melsdami palaimos savo santuokai, gimdyvės dėkodavo už pasveikimą ir prašydavo palaiminimo naujagimiui“. 1868 metais Berlyno laikraštyje „National Caltung“ rašė žinomas vokiečių kultūros veikėjas, prūsų lietuvių gyvenimo būdo, papročių tyrinėtojas Otas Glagau („Lietuvinkai“, Vilnius, 1970 m. 230 p.).

Sventovei saugoti aplink buvo išmūryta daug pilių. Tačiau kryžiumi ir kardu apsiginklavę vokiečiai kolonizatoriai žiaurumu, klastomis vis labiau įsigalėjo kuršių žemėje. Ir minėtas Otas Glagau konstatavo: „Prūsų Lietuvoje lietuvių kalba ir tautiškas yra jau gerokai sunykę, bešilikę išimtinai tik žemumuosioje liaudies sluoksniuose. Lietuvių kalba ypač sparčiai nyksta pietinėje jos ploto dalyje. Įsruities, Gumbinės, Darkiemio apskritys, buvusios dar praėjusio amžiaus gale lietuviškos, dabar virto išsiai vokiškos. Stalupenų, Pilkalnio, Tilžės, Ragainės. Lankos ir iš dalies Labguvos apskrityse prakutę žmonės ir bažnytkaimių gyventojai yra irgi daugiausia vokiečiai, bet visumoje didžiąją jų apskritį gyventojų dalį tebesudaro lietuvininkai. Lietuviškasis elementas stipriausiai atstovaujamas Silutės ir ypač Klaipėdos apskrityse“. (Ten pat, 279 p.) XX šimtmečio pradžioje vokiečių militaristai pamario padangėje buvo jau visis įsiviešpatavę.

Tačiau galutinai palausti lietuvininkų, atimti iš jų gimtąją kalbą, papročius kryžiuočių palikuonys niekaip neįstengė. Rambynas teikė paguodos ir dvasios stiprybės. Birželio paskutinėmis dienomis, tradicinių joniinių išvakarėse, kas pėstute, kas raitas, važiuotas ar burne valtik, po sunkių darbų skubėdavo visi, net iš tolimiausių sodžių, prie didingoj kalno. Ne šiaip sau — kaip suprantam iš minčių, patikimam bitūliui atskleisti slapčiausius savo jausmus, užmiršus vargelius,

kruvoje pasidžiaugti vieni kitais.

Aidėjo slėniais gailios laukininkų, žvejybių sutartinės, tviskantys laužai sužadindavo viltis, kad pagaliau liaudis atras paparčio žiedą. Tos viltys aiškiai išsklotos 1904 metais Rambyną papekė, Bitėnuose, doro lietuvininko Martyno Jankaus primityvioje spaustuveje pirmą kartą lietuvių kalba išleista „Komunistų partijos manifestas“. Komunistai laiko paniekos vertu dalyku slėpti savo pažiūras ir ketinimus. Jie atvirai pareiškia, kad jų tikslai gali būti pasiekti tik jėga nuvertiant visą esamąją visuomeninę santvarką“.

I. RAMBYNO SAKMĖS

Pamario žemėje gobšūs išnaudotojai dar negreit buvo sutramdyti...

Rambyną viršukalnyje sustojusios linguoja, blaškosi lieknos eglės. Gal joms kalnas papasakojo, ką regėjo tada, kai čia slautėjo tų pačių vokiškųjų militaristų išsigimę palikuonys — fašistai. Su niekuo jie nesiskaitė dar Klaipėdos kraštą valdant buržuazinei vyriausybei. Net legendiniame kalne lietuvininkai jau neturėjo ramybės. Romane „Lietuviški forteponai“ tai pavaizdavo įžymusis vokiečių rašytojas Johanesas Boborovskis.

Sunaikinti lietuvių tautą fašistams nepavyko. Užgniauzęs kvapą 1944-ųjų rudenį ir žiemą akyklas Rambynas stebėjo žūbtūbines kautynes prie Pagėgių, Mikytų, Tilžės, Gumbinės, negalėdamas atsišaubti Tarybinės Armijos narsa. Beabėlimi kovotojų pulkuose jis matė rusus, lietuvius, ukrainiečius, kitų tautų sąnaušelius, pakilusius ginti savo tarybinės Tėvynės.

Nuniokotas, svedinių nukapotas medžiais, tarsi gliomis žaidžomas bombų išverstomis duobėmis pasitiko mane didingasis kalnas po pergalingųjų mūsų. Tada jis atrodė vienišas, kentčias didį sopulį. Stiek skriaudoms, piktadarystėms, kiek pridūrė fašistiniai grobikai, jis dar niekada nebuvo regėjęs. Priverti nėsintis, okupantai prievarta išsivėrė, pražūčiai pasmerkė ir nekaltus gyventojus. Tapę atitraukiančio vermachto priedanga, jie nu-

sėjo pakele lavonais. Išblaškyti gyvieji ne visi surado kelią gimtinėn.

Kalnas neilgai buvo vienišas. Komunistų partijos, tarybinės liaudies valia jo papedė, neužtomoti slėniai netikėtina greit vel atgimė. Tėvynės pašaukti, iš įvairiausių Lietuvos vietovių į tada nykų pamari netrukus atsikraustė dešimtys tūkstančių naujakurių. Visapusiškai valstybes remiami, pasiaukojamai plūsdami, jie naujam gyvenimui prikėlė ir senojo Rambyną apylinkes. Tarsi naujai atgimė ir pats kalnas, gamtos paminklų, draustinų paskelbtas, rūpestingai prižiūrimas. Kai prieš porą dešimtmečių susirinkę aplinkinių smulkųjų kolūkių artojeiliai nusprendė sudaryti vieną

stambų tarybinį ūkį, jis vieningai buvo pavadintas „Rambynų“.

Ak, jei šis žavingasis kalnas — viso pamario žmonių pasididžiavimas — galėtų prabilti! Jis pasidžiaugtų, niekuomet ši žemė nebuvo tokia graži, šviesi, derlinga. Tai išsiai laimingų lietuvių, Donelaičio apdainuotų būrų palikuonių, žemė. Gilios senatvės sulaukusios, tokios pat geraširdiškos, kaip ir prieš daugelį dešimtmečių, močiutės Ida Kriveliuvienė ir Elena Peteraitienė, kiti žilagalviai senbuviai gerai atsimena, kaip jų gimtieji Lumpėnai atrodė iki karo, viešpatuojant buržuajams. Šičion, taipogi ir gretimose sodžiuose, kuriuos nuo žvabų marinių vėtrų savo plačia, dikta krūtine saugo Rambynas, našiausius laukus, tankiausius pievas turėjo užsi-grobę vokiečiai pasipūtėliai, buožės, stambų ūkių savininkai. Pigių darbo jėgos į valias. Bežemės lietuvininkų, vokiečių visur tiek ir tiek, mažžemiai irgi neišgalėjo pramisti savo keliuose išmirkusiuose marguose palei pelkes ar kemsynus. Tekdavo didžturčių malonės prašyti. Bernais, mergomis, sezoniniais darbininkais pusvelčiui siūlėsi iš visos Žemaitijos plūstantys bedarbiai kaimiečiai. Apsukriems bizerieriams priklausė ir malūnas, skerdykla, didelė karčma prie pat judrus plento.

— Kiti dabar laikai, kiti mūsų Lumpėnai, — sublgza džiaugsmas Kriveliuvienės akyse.

Nepagailėta išbandymų jos kartai Rambyną papedė. Pirmojo pasaulinio karo pradžioje virė, kunkuliavo frontas jos gimtinėje, stūmė vyrus — tėvus, sūnus, sužadėtinius — į beprasmišką mirtį. Ida, būro duktė, susipažino su kareivėliu iš aro kariuomenės pulko. Karštai pamilo vienas kitą. Tilžėje (dabar Sovetskąs) susituokė. Tačiau negalėtingasis karas jaunavedžius išskyrė. Jaunoji žmona nenustojo vilties sulaukti savojo.

Ir sulaukė. Vasario revoliucijos dienomis Konstantinas Kriveliovas buvo sukliuso proletariato pusėje. O lemtinių 1917 metų spalio įvykių išvakarėse nedvejodamas užsidėjo kepturę su raudona žvaigžde ir šautuvą nukreipė prieš išnaudotojus. Nesulaukė jis ir gyvenimo draugei duotos priesaikos. Atsiradęs pamario žemėje, sudiržusiomis rankomis, laukininkų didžiai gerbiams, turtolių neapkenčiamas, vis išsinekdavo su varguoliais apie buržujų savivalę, apie Rusijos darbo liaudies, nusimetusios kapitalizmo jungą, siekius.

Dar žiauriau Kriveliovas savo aštriais nagais draskė Antrasis pasaulinis karas: „blaskė šeimą, vaikus. Vėgais negalais po karo parsirado į namučius. Kiek tik turėjo jėgų, sveikatos, Kriveliovai kibo atkurti hitlerininkų nualintų Lumpėnų, prigludę keturis sunykusius bedalius, benamius vaikus. Visus užaugino, seniai jau visiems vestuves iškėlė, anūkus, proanūkių susilaukė. O augintiniai patogius namus Lumpėnuose pasistatė. Hos-to Broškos šeima — dvi dalios dukters ir ketvertas darbščių sūnų. Marytė Butavičienė su vyru peršėpė vaikų ant kojų pastatė. Pas jos vyriausiąjį, savo mielą anūką, ramias senatvės dienikas leidžia ir Kriveliuvienė.

Rambyną slėniuose gyvena, plūša, džiaugiasi nauja karta. Šiandien Lumpėnai — tarybinio ūkio centrinė gyvenvietė. Viskas vietoje — valgykla, paštas, medicinos punktas. Karčemos nebera — laisvu metu žmonės traukia į biblioteką, kultūros namus, reguliariai renkasi naujo filmo pasižiūrėti. Iprastais reikšmės — atostogos kurortuose, išvykos, ekskursijos į užsienį, broliškas respublikas, po idomiausias Lietuvos vietas.

Zemėlė tapo dvigubai dosnesnė, artojiems už priežiūrą atsimoka derliais. Turtin-gas ūkis — pasiturintys žmonės.

Vaikščioji po visomis kryptimis išsiplėtusią gyvenvietę, žvalgaisi ir stebiesi. Ar galėjo žinoti senasis Rambynas, kad čia bus tokios permainos?

Konstantinas JUCIUS

Siutė

LIETUVOS NACIONALINIS PARKAS

Ignalinos krašto padavime ir legendas atspindi gražuolio Lūšių ežero pakrantėje įrengtas medinių skulptūrų ansamblis. Velnius, girinį, vandenį ir kitus pasakiuskus personažus sukūrė Lietuvos liaudies meno meistrai — drožėjai. Originalių skulptūrų ansamblis, prie kurio kasmet pabuvoja dešimtys tūkstančių žmonių, viena iš daugelio grožybių, puošiančių Tarybų Lietuvos nacionalinį parką, kuris buvo įsteigtas prieš dešimt metų.

Gražuoliai ežerai. Jų čia — net aštuoniasdešimt. Vienas už kita skaidresni. Žydruo-

siuose vandenyse, apsuptuose miškų, miškelių, apstu laimikio žvejams mėgėjams. Žmonių rankų neliečius parankių kampelius, kemsynus apgyveno bebrai, ūdros, įvairiausi paukščiai. Dažni svečiai pakrantėse — miško žvėrys. Parko darbuotojai rūpinasi, kad žuvis, paukščiams, žvėrim būty gėra ne tik vasarą, rudenį, bet ir žiemą, pavasarį, kada ežerus užtraukia ledas, o laukus ir samanas užkloja minkšto sniego kilimas.

„Neįsivaizduojate, koki lobį turite. Retai kur rasi tokią landsafto įvairovę. Tai

Nuotraukoje: Iškylautojai Nacionaliniame parke.

džiaugsmas čia gyvenantiems ir atvykstantiems, turtas ateities kartoms, o kartu amžinas nerimas dėl gražiosios žemės likimo“ — taip apie Nacionalinį parką atsiliepė Tarybų Sąjungos gamtos apsaugos sąjungos viceprezidentas profesorius Aleksandras Banikovas.

Nacionalinio parko lankytojams, o jų čia gausu iš įvairiausių Tarybų Sąjungos vietovių, pavėsinių, takų, takelių. Ilgesniam laikui atvykstantys žmonės apsigyvena netoli Ignalinos įsikuriosioje Palūšės ir prasideda dauguma ekskursijų po 300 kvadratinį kilometrų užimančią Nacionalinį parką. Tarp miškų pasislydo Šuminių, Vaišnorikišės, Antrųjų Salų kaimai baigia atgauti tokią pat išvaizdą, kaip ir prieš keletą šimtmečių. Tai didelis Lietuvos restauratorių nuopelnas. Mena tolimą praeitį ir puikūs gamtos paminklai — gražiai sutvarkyti Papiliakalnio, Ginučių piliakalniai ir, žinoma, Ledkalnis, nuo kurio lankytojams atsiveria nuostabi ežerų ir miškų krašto panorama.

Daug Nacionaliniame par-

Nuotraukoje: Mėgsta dalininkai tapyti vaizdingus Nacionalinio parko kampelius.

M. Baranausko nuotraukos

ke nuveikė Tarybų Lietuvos istorikai, archeologai. Jie ištyrė Želmeniškių, Palūšės, Vyžių pilkapius, surinko daug įdomios medžiagos apie penktos-dvylikos amžių gyventojų kultūrą. Susipažinti su jos vertybėmis galima gamtos ir kultūros muziejuje, neseniai persikėlusiam į naują pastatą. Tai ne vienintelis muziejus, įsikūręs parko teritorijoje. Nedidelis kelis veda į nuošaliame Striepeikių kaime įrengtą senovinės bitininkystės ekspoziciją. Yra ir miško verslų muziejus. Jam eksponatus, kaip ir skulptūrų ansamblį Lūšių ežero pakrantėje, darė liaudies meno meistrai. Tik ši

kartą pynėjai. Iš karklo vytelių, tošies nupinti krepšiai ir krepšeliai, stalikai, kėdės stebina savo grožiu ir praktiškumu.

Parkas, apie kurį parašyta nemaža knygų, straipsnių, sukurta filmas, toliau tvarkomas. Tam Lietuvos vyriausybė skiria dideles lėšas. Miškininkams, mokslininkams, gamtos apsaugos darbuotojams kasmet padeda didelis studentų, moksleivių būrys. Lietuvos TSR Nacionalinis parkas diena iš dienos gražėja, teikia ir teiks žmonėms dar didesnį džiaugsmą, ugdo meilę gimtajam kraštui, jo gamtai, kultūrai.

Vytautas Žemaitis

Kultūros Atgarsiai

"GINTARO LYRA"

"Pergalė" (7 Nr. 1984) recenzuoja Maskvos leidyklos "Raduga" išleista lietuvių poezijos antologija anglų kalboje "The Amber Lyre" (nežinia kodėl "Pergalėje" antologijos pavadinimas išverstas į "Gintaro krašto poeziją" o ne "Gintaro lyra" arba "Gintarinė lyra"). Antologijoje telpa 18-ojo, 19-ojo ir 20-ojo šimtmečio lietuvių poezija.

Vertė trys vertėjai iš žodinio vertimo į rusų kalbą, ir vienas lietuvių vertėjas Lionginas Pažūsis.

Iš lietuviškojo originalo, matyti, kad tie kiti trys vertėjai: Piteris Tempestas, Dorianas Rotenbergas ir S. Rojus yra žmonės, kuriems anglų kalba yra gimtinė, ir jie yra vertimo į anglų kalbą specialistai poezijos srityje. Aišku, kodėl reikėjo į juos kreiptis. Bet tokiu atveju visvien susidaro neišvengiamos problemos. Kaip sako "Pergalė", vertėjams pritrūko žinių apie Lietuvą ir lietuvių, ir todėl pasitaiko klaidų, kurių nepašalinti krašta pažįstam vertėjas. Taip, pavyzdžiui, susidaro įspūdis, kad senajame Lietuvos kaimo merginos dabinsis kasas geltonomis (!) rūtomis, kad lietuviai gerdavo vyną ir kad prie Nevėžio buvo galima sutikti kalnų mešką...

"Pergalė" sako:

"Šių klaidų buvo galima išvengti, jei tekstą būtų peržiūrėję lietuvių ir anglų kalbas mokas redaktoriai."

Dalia Vabalienė, "Pergalėje" recenzuoja antologiją, sutinka, kad, bendrai paėmus, jos išleidimas yra didelis atsiėmimas. Pirmu kartu angliskai skaitas žmogus gali susipažinti su Donelaičiu, Strazdo, Maironio, L. Giros, Mykolaičio-Putino, Borutos, Mieželaičio, Neries ir daugelio kitų kūryba. Dalia Vabalienė be abejo, žino, kad bet koks poezijos vertimas iš vienos kalbos į kitą sudaro aišią problemą, jau nekalbant apie vertimus iš kito žodinio vertimo. Kurgi šiuo atveju surasi, ne tik specialistus vertėjus, bet ir jautrius poetus, kurie tuo pačiu laiku būtų gerai susipažinę su abiem kalbomis, lietuvių ir anglų?...

Reikia atsiminti, kad nors lietuvių ir anglų, abi kalbos, tos pačios indoeuropietiškos kalbų šeimos narės, jos taipgi labai skirtingos: labai skirtinga sintaksė, skirtingas skiemenų skaičius (mūsų kalbos žodžius daug daugiau skiemenų negu anglų). Kaip verst, norint išlaikyti originalo tikslą prasme ir atmosfera ir tuo pačiu laiku išlaikyti tą patį metra, rimą, sintaksinę struktūrą?

Visgi gerai, kad "Pergalė", recenzuodama kritikuoja. Tobulumo reikia siekti, kaip sunku tas bebūtu.

GAUSI INFORMACIJA

"Pergalėje" dažnai kronikos skyriuje Apžvalgos ir pasirodo skiltys pavadinamos "Iš užsienio lietuvių kultūrinio gyvenimo". Rašo Vytautas Kazakevičius, kuris be abejo yra plačiausiai informuotas apie užsienio lietuvių kūrybą ir Lietuvos literatūrą. Tie, kurie čia Vakaruose skundžiasi, kad tarybinės Lietuvos skaitytų yra izoliuoti, neturi informacijos, kas užsienyje kuriama, tik turėtų pasiskaityti Kazakevičiaus raštus. Man atrodo, kad kiekvienas rimtesnis leidinys lietuvių kalba užsienyje tose apžvalgos susilaukia atgarsio. Žinoma, Kazakevičius žiūri į mūsų kultūrinį gyvenimą, kaip į gyvenimą bendrai, iš marksistinio taš-

ko ir iš to taško viską analizuoja.

Vėliausiam mus pasiekusiam "Pergalės" numeryje (Nr. 7, 1984) V. Kazakevičius platokai gvildena bendrą padėtį išeivių literatūroje. Jis pažymi, kad dvi leidyklos, A. Mockaus fondas ir "Ateitis", — bent kol kas "garantuoja išleidžiamųjų knygų literatūrinį ir meninį lygį, visos kitos, kunigų ir privačios — leidžia daugiau grafomanus"...

Kazakevičius nurodo, kad bendra politinio itempimo atmosfera, Reagano žūli anti-sovietiška politika, pradeda atsispindėti ir išeivijoje lietuvių kūryboje ir kultūriniam gyvenime bendrai. Jis rašo:

"Tai akivaizdžiai buvo matyti per kultūrinius vasaros renginius, siejamus su vadinamomis pasaulio (!) lietuvių dienomis Chicagoje ir Toronte. Ir kai kurie rašytojai kūrybines pastangas ėmė ryškiau sieti su atvirais politiniais siekais."

Paskui Kazakevičius detaliau analizuoja, kas užima kokias pozicijas:

"Mokyti Tarybų Lietuvos rašytojus 'kūrybos laisvės' ir atsilaidavimo 'nuo politikos įtakų' mėgsta ne tik konservatyvūs antikomunistai, kurių gretose yra B. Brazdžionis, bet ir liberalieji autoriai. Pavyzdžiui, K. Almenas pastaraisiais metais ypač energingai įrodinėja 'Akiračių' skaitytojams, jog socializmas yra nelaisvės santvarka, neteikianti jokių vilčių ateities gerovei, jog išgelbėti kultūrą, dvasią ir buitį, gali tik beribių galimybių Amerika, jos 'absoluti laisvė'..."

V. Kazakevičius atvira aiškina, kodėl jis dabar Brazdžionį apibūdina kaip konservatyvų antikomunistą. Jis sako:

"Jau ilgą laiką atrodė, kad B. Brazdžionis draugiškai žvelgia į gimtojo krašto nūdieną ir jos kultūrą, nuoširdžiai bendrauja su dažnu Kalifornija aplankančiu Tarybų Lietuvos rašytoju ar kultūros atstovu, randa kon-

taktų su mūsų gyvenimu, pagaliau jo poezijoje labiau suskamba intymūs, žmoniškieji motyvai. Tačiau tarp skirtingų pažiūrų literatų besimezgas dialogas pernai baigėsi kategorišku poetu monologu..."

Kalbėdamas apie spaudai ruošiamą poemą "Vaidila Valūnas", B. Brazdžionis apibūdina visą savo kūrybos paskirtį: "Ji angažuota viename tikslui: laisvės ir pasipriešinimo prieš dvasios vergiją, prieš komunistinę diktatūrą".

Kazakevičius teisingai primena tiems išeivijos literatams, kurie kalba apie visiška laisvę Vakaruose, kurie primeta tarybiniam rašytojams, kad jie kuria "darbdaviui" (suprask, valdžiai), kad jie gyvena su iliuzija. Kapitalistinė santvarka nėra neutrali kultūrai ir, kad ir netiesioginiu būdu, stengiasi per visokias priemones kultūrą kontroliuoti. Jis nurodo, kad ne pripuolamai išeivijos kūryboje suskambėjo labiau militantiški antikomunistiniai balsai, kaip tik dabar, Reagano naujojo šaltojo karo epochoje. Kazakevičius plačiau apsisloja prie paskiausios K. Ostrausko knygos "Gundymai". Jis tą knygą vadina politine" drama-pasakviliu".

Kazakevičiaus iškeltosios mintys liečia ne tik lietuvių išeivių literatūrą. Amerikos pažangieji dailininkai, rašytojai, dramaturgai nuolat susiduria su ta pačia problema. Štai, šia žiemą dailininkai, susibūrę į "Artists' Call" ("Dailininkų iššūkis") judėjimą surengė eilę parodų ir kitokių manifestacijų už solidarumą su Centrinės Amerikos liaudimi, prieš Reagano rengiamąją intervenciją. Reakciniai kritikai pastangas niekino ir menkino, kokio aukšto meninio lygio bebūtų buvę kai kurie išstatytieji darbai. Bet, malonu pažymėti, kad geras būrys kritikų solidarizavosi su dailininkais, o šie, savo ruožtu, meno pasaulio žmonių tarpe sudarė didžią daugumą.

R. B.

VILNIAUS RESTAURATORIAI — MASKVOJE

Maskvoje, Centrinuose dailininkų namuose, surengta susilaukė paroda „Muziejinių vertybių restauravimas TSRS“. Lietuvos TSR dailės muziejaus P. Gudyno meno vertybių restauravimo centras parodai pateikė restauruotų grafikos darbų, pastelių, neolito laikų dirbinių.

Lankytojų dėmesio susilaukė mūsų sukaupta patirtis ir metodika, — pasakoją LTSR dailės muziejaus P. Gudyno meno vertybių restauravimo centro grafikos skyriaus vedėja Gražina Drėkaitė. — Mūsų specialistai parodos metu perskaitė pranešimus apie M. K. Ciurlionio kūrinių restauravimą, kitose darbo srityse sukaupę patirtį.

Vaidas RAMUNIS

Žodis tartas pusbalis

Vandenys — į žiotis, vyturiai — į vakarą. Jau užteks vedžiotis tartum šunį atkara

širdgėlą atšalią išgaivotoj baimėje. Te kaitra sušala, te nuo šalčio pleinėja

ir veidai, ir pirštai, rūstis teatsėlina, gailestis numiršta — mes į paukštį mėlyna,

lekiantį per tvankią, vangią sielų dykumą, tiesiam blankią ranką; tikime, jau tikime —

širdgėla atšalus mūsų nebeseikina. Mes — jau šaltos šalys — šildom savo šaknį.

Šiltos dienos žada brėkšti mūsų pusėje. Bet užniauzia žadą žodis, tartas pusbalis...

Jonas JASAS

Toks jis, amerikietiško gyvenimo būdas

Sportas, kaip žinoma, irgi nestovi vietoje. Su metais žmonės sugalvoja rungty-niui tokiose sporto šakose, kokios senovės graikų atletams ir į galvą neatdavo. Daug tam pasitarnauja olimpinės žaidynės: pagal nerastą įstatymą olimpiadų rengėjai turi teisę įtraukti į programą kokią nors naują sporto šaką. Ne visos jos prigiję, ne visų žemynų olimpiečiai jas pripažįsta, bet kaip tik šitaip 1964 metais Tokijo olimpiadoje pasaulines sporto varžybas pradėjo džiudo mėgėjai, o Miunchene — rapyrininkai.

Los Andžele iš pradžių kalbėta apie beisbolą, bet jau pačiose žaidynių išvakarėse šeimininkai kaliforniečiai tikriausiai nutarė pradėti jas senas tradicijas turinčią olimpinę sporto šaką — šaudymu. Šaudyklose sportininkai rungtyniauja tarpusavy, šaudydami iš įvairių ginklų — paprastų ir greitšaudžių pistoletų, standartinių šautuvų, ir kt. Tačiau su Izraelio gamybos „UZI“ automatais sportininkai dar nesivaržė.

San Isidro miestelis „olimpineje“ Kalifornijos valstijoje yra visai šalia Meksikos sienos. Liepos 18 dieną čia įvyko didelė tragedija. Į restoraną „Makdonaldas“ įėjo pusamžis vyras tartum kariškio uniformėmis kelnėmis ir juodais teniso marškiniais. Per petį jis buvo persimetęs ginklą — trumpą karščiū automatą (kaip vėliau paaiškėjo — Izraelio gamybos) ir sunkų krepšį, o už diržo užkibęs pistoletą. Prieš jį prie restorano bufeto sudarinęs aukų sąrašą, niekas nežino, kuo vardu buvo berniukas — neliko gyvo nei tėvo, nei motinos. Kitas berniukas — vienuolikos metų — visas paplūdes krauju, su sutriuskiutu menties kaulu tyliai gulėjo ant grindų, apsimetęs mirusiu. Dejuoti bu-

šeimos ramiai sėdėjo už stalo ir iš kartoninių lėkštelių baigė valgyti obuolių pyragą — nepakeičiamą amerikiečių patiekalą. Štai kulkos pakirto pirmuosius vaikus, o vyras vis šaudė ir šaudė. Kai vieno ginklo šoviniai baigėsi, jis ėmė kitą, trečią. Pas-

vo pavojinga — sužeistuosius vyras pribaidavo. Šis berniukas ir išgirdo žudiko išmurmėtą monologą: „Vietname aš į aną pasaulį pasiunčiau tūkstančius, o dabar noriu užmušti dar daugiau..."

Susidorojęs su visais restoranu viduje, maniakas kariš-

TELEGRAFU „TIESAI“

Tragiški įvykiai olimpinėje Kalifornijoje

kui atidarydavo krepšį ir mirties instrumentus užtaisydavo naujais šoviniais. Vėliau policininkai ant grindų rado daugiau kaip šimtą tuščių gilių...

„Makdonaldo“ šeimininkas ir merginos patarnautojos sugebėjo nepastebimai dingti per tarnybinių išėjimą, bet lankytojus nebuvo kur pasislėpti nuo kulkų. Švino septyniadešimties metų senų kulkų pora — svečiai iš Meksikos. Ant motinos rankų buvo nušautas aštuonių mėnesių kūdikis, kai policija sudarinęs aukų sąrašą, niekas nežino, kuo vardu buvo berniukas — neliko gyvo nei tėvo, nei motinos. Kitas berniukas — vienuolikos metų — visas paplūdes krauju, su sutriuskiutu menties kaulu tyliai gulėjo ant grindų, apsimetęs mirusiu. Dejuoti bu-

ka uniforma išėjo į gatvę. Netoliese vaikų aikštelėje paaugliai važinėjo dviračiais. Vėl salvė, ir žemę aptaškė kraujas. Autostrada pravažiavo atsitiktinis automobilis. Šūvis — vairuotojas krinta vietoj. Vyrškis šaudė ir visa, kas judėjo. Pusanros valandos žudikas žengė krauju klanais, be paliovos šaudydamas ir keisdamas automato apkabas. Už šimto metrų nuo jo pasislėpė už savo mašinų ir į jį žiūrėjo kelios dešimtys Kalifornijos policininkų. Pagaliau vienas snai-peris ryžosi ir, prisitaikęs į maniako krūtinę, spustelėjo.

Žudynių vietoje policija rado dvidešimt lavonų (vėliau ligoninėje mirė dar vienas. Gydytojai bijo, kad nepavyks išgelbėti dar kelių sunkiai sužeistų), beveik tiek pat praeivių buvo sužeista. Tragedija prie „Makdonal-

JAPONIJOS TAIKOS ŠALININKŲ PASIŪNTINIAI

VILNIUS, VIII. 18. (ELTA). Šiandien respublikos sostinės darbo žmonių atstovai geležinkelio stotyje susitikė trečiojo antikarinio tarybinės ir japonų visuomenės susitikimo dalyvius — didelį būrį Japonijos taikos šalininkų.

Tekančios saulės šalies pasiuntinius nuosirdžiai pasveikino Vilniaus miesto vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja A. Čepelienė. Atkaklinio memorialo. Svečiai taip pat pabuvojo Priešpriešose, Lietuvos TSR liau-

dies buities muziejuje, susipažins su vaikų ir jaunimo polisu.

Nuotruokose: svečiai Vilniaus geležinkelio stotyje kalbą Japonijos-TSR draugijos generalinio sekretoriaus Josimicu Murakamis.

V. Gulėvičius (ELTA) nuotr.

K. ČERNENKOS ATSAKYMAS

į tarptautinės konferencijos nebranduolinių zonų klausimu kreipimąsi

Dž. Hezeringtonas, kuris yra konferencijos sekretorius, kreipėsi laišku į TSKP CK Generalinį Sekretorių, TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Pirmininką K. Černenką, prašydamas išdėstyti Tarybų Sąjungos pažūras, liečiančias šias problemas. Analogiški laišukai išsiųsti visų valstybių, kurios turi branduolinių ginklų arba kurių teritorijoje jis dislokuotas, vadovams.

Žemiau skelbiamas draugo K. Černenkos atsakymo tekstas.

— — —

Gerbiamas pone sekretoriau! Pirmoji tarptautinė municipalitetų konferencija nebranduolinių zonų klausimu ir joje priimti dokumentai rodo, kad didėja viso pasaulio žmonių susirūpinimas dėl branduolinio karo pavojaus, jų supratimas, jog būtina imtis pačių ryžtingiausių ir skubiausių priemonių, kad žmonija būtų išvaduota nuo branduolinio sunaikinimo grėsmės. Tai, kad šį klausimą dabar svarsto ir municipaliniai organai daugelyje šalių, — reikšmingas ir vilčių teikiantis faktas. Paprastų žmonių valia garantuoti taiką, siekimas apriboti ginklavinio pavojingiausią ginklų sąrašą, nepaisant politikos ty vyriausybų, kurios norėtų priversti savo šalių piliečius susitaikyti su branduolinės katastrofos grėsme.

Tarybų Sąjungos politika visiška atitinka kilnius jūsu judėjimo tikslus. TSRS vie-

našališkai įsipareigojo, kad ji nepanaudos pirmoji branduolinio ginklo. Priminsiu ir tai, kad mes nepanaudosime branduolinio ginklo prieš tas valstybes, kurios atsisako tokių ginklų gaminti bei įsigyti ir jo neturi savo teritorijoje. Nesunku įsivaizduoti, kaip pagerėtų padėtis, sustiprėtų valstybių savitarpio pasitikėjimas, jeigu TSRS pavyzdžiu pasektų kitos šalys, turinčios branduolinių ginklų.

Tarybų Sąjunga pateikė konkrečią programą priemonių, įgalinančių iš viso pašalinti branduolinių grėsmę radikaliai apribojus ir sumažinus branduolinių ginklų iki visiškai jo likvidavimo.

Nebranduolinių zonų sudarymas — svarbi kryptis kovojų už saugumą stiprinimą. Tokios zonos — ne utopija. Pastangos šia linkme jau davė tam tikrų rezultatų. Reikia gausinti šias pastangas visomis kryptimis, žingsnis po žingsnio išvadu-

jant Žemės veidą nuo branduolinių raupų. Tarybų Sąjunga kartu su kitomis socialistinėmis šalimis ryžtingai pasisako už tai, kad nebranduolinės zonos būtų sudarytos ir Šiaurės Europoje bei Balkanuose, kad branduolinius mūšio lauk ginklas būtų pašalintas iš atitinkamos zonos Centrinėje Europoje, už tai, kad šis Europos iš viso būtų pašalintas branduolinių vidutinio nuotolio ir taktinis ginklas.

Kovoje už branduolinių grėsmes sumažinimą kiekvienas indėlis yra svarbus ir svarbus. Noriu palinkėti laimėjimų jūsu judėjimui, vie-niančiam pastangas, kurių imasi įvairių šalių municipaliniai organai.

Su pagarba

K. ČERNENKA

Trečiasis TSRs ir JAV redaktorių susitikimas

[Taša iš 1-mo pusl.]

Pratęsdamas savo bendradarbiavimo su Amerikos žurnalistais keliu, Albertas Laurinčiukas New Yorke buvo susitikęs ir su "Laisvės" laikraščio leidėjais ir jos skaitytojais bei pažangiečiais veikėjais. Jam pagerbimą surengė laisviečiai savo laikraščio būstinėje, Ozone Park, N. Y.

Albertas Laurinčiukas, kaip žurnalistas ir redaktorius, newyorkiečiams gerai pažįstamas, bet jis dar labiau pažįstamas iš tų laikų, kai jis čia darbavosi kaip akredituotas žurnalistas prie Jungtinių Tautų. Jis taip pat gerai pažįsta newyorkiečius pažangiečius, nes jam buvo progos su jais arčiau susieiti, kai jis New Yorke gyveno ir dirbo.

Buvo paprasta diena ir tokiu laiku sunkoka sušaukti žmones į kokį nors susibūrimą, ypač, kai lauke karšta ir prakaitas pila. Tačiau į priėmimą Laurinčiukui sulėkė būrelis ir senesnių ir jaunesnių jo pažįstamų.

"Laisvės" pastogėje, kur jis ne kartą yra lankęsis įvairių pareigūnų ir susitikimų proga ir ne kartą kalbėjęs, dabar buvo surengti svečių pietūs. Po jų, svečiai pasveikino "Laisvės" direktorių vardu pirmininkas Povilas Venta. Sveikino jį ir chiegielis, "Vilnius" redaktorių Stasys Jonas Jokubka, specialiai į šį susitikimą atvykęs, kalbas pasakė ir eilė "Laisvės" veikėjų ir bendradarbių, jų tarpe dail. R. Baranikas, Lietuvių Darbininkų Susivienijimo laikraščio "Tiesa" redaktorė Amelia Juskevič ir eilė kitų.

Visų jų mintys vedė į bendrą reiką — į reikala darbuoti, kad taikos klausimai dominuotų, kad abiejų šalių — Tarybų Sąjungos ir Amerikos žmonės galėtų ir toliau bendrauti ir darbuotis taikos labui, kurios troškta gyventojai, bet dėl kurios dar nepasiekia susitarimo abidvi valstybės. Reikšta vil-

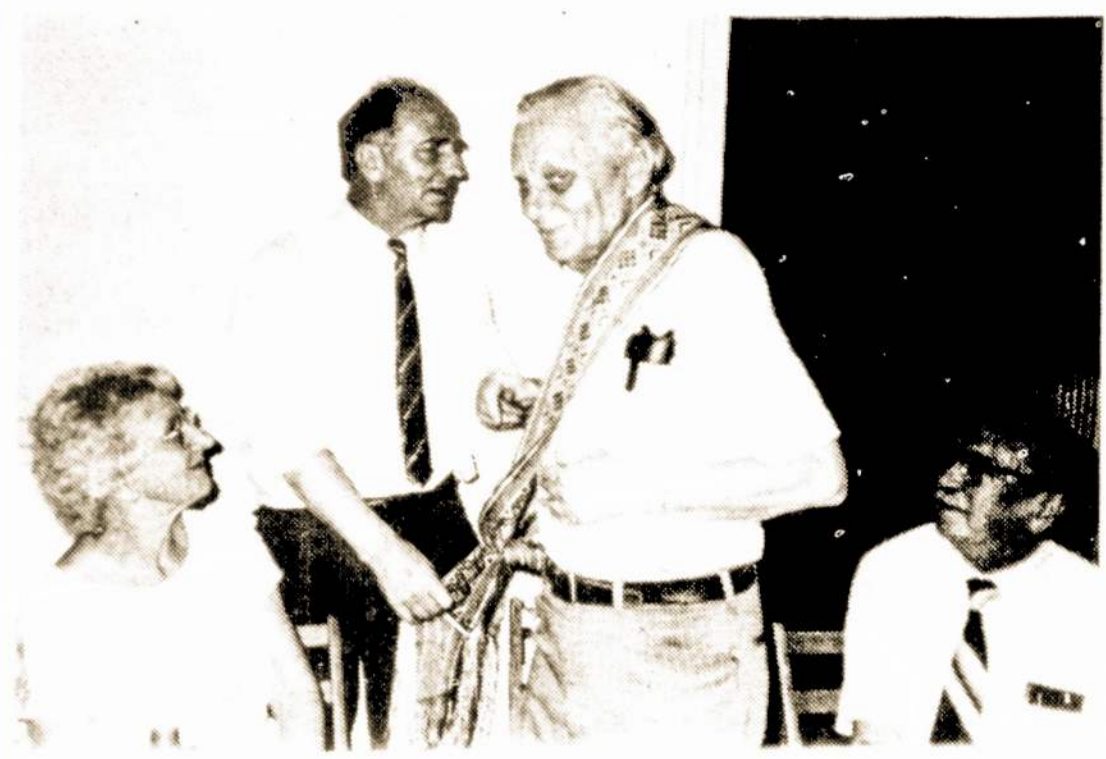
Dalis laisviečių, dalyvavusių susitikime su Lietuvos žurnalistu Albertu Laurinčiuku, kuris stovi viduryje su svečiu iš Chicago — "Vilnius" red. S. J. Jokubka. Grupėje matyti O. Čepulienė, B. Molin, P. Venta, O. Babarskienė, A. Yuskovic, E. Jeskevičutė, dail. R. Baranikas, I. Bimbienė, N. Buknienė, N. Ventienė, V. Kavaliauskas ir kt.

ties, kad ilgai laimės taikos reikalai.

Susitikime dalyvavo ir kitas Lietuvos žurnalistas — akredituotas korespondentas prie Jungtinių Tautų. Tai Vilius Kavaliauskas, anksčiau dirbęs Vilniaus "Tiesoje", kuriai dabar vadovauja Albertas Laurinčiukas. Kavaliausko vardu nepagailėta gerų žodžių. Apie jį palankiai kalbėjo ir pats Albertas Laurinčiukas. Jis Kavaliauską vertino ne tik kaip "Tiesos" šefas, bet ir kaip kolega žurnalistas.

Laurinčiukas kalbėjo pats paskutinis. Jis maloniai žodžiais sutiko kiekvieną tame susitikime dalyvavusį svečią ar darbuotoją. Susirinkusieji karštai svečiui paplojo, ne tik būdami patenkinti, kad jis juos visus taip gerai atsimena, bet ir džiaugdamiesi, kad Laurinčiukas juo toliau, tuo giliau įsijungia į Lietuvos gyvenimą — jis dabar ne tik vyriausiasis "Tiesos" redaktorius, bet ir Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininkas, Tarybų Sąjungos žurnalistų sąjungos sekretorius ir Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Užsienio komisijos pirmininkas.

Taip pat buvo priminta ir

Žurnalistas Albertas Laurinčiukas apjuosia Povilą Ventą iš Lietuvos atvežta juosta. Kairėje — Amelia Yuskovic, dešinėje — Stasys Jonas Jokubka.

pasidžiaugta, kad Laurinčiukas garsėja ir kaip rašytojas. Jo dramoms vaidina Lietuvos teatrai, o jo knyga "Amžini beržai" (Rusijos siluetai), Vilniuje "Vagos" leidyklos išleisti 1980 metais, dabar jau susilaukė ir angliško vertimo. Prieš tai knyga buvo išversta į rusų kalbą, vėliau į latvių ir ukrainių.

Savo knygos aplanke Laurinčiukas apie "Amžinus beržus" rašo: "... Iš užrašų knygutėje užfiksuotų įspūdžių — ir atminties dirvoje atgimusių prisiminimų sudėjau šią margą įspūdžių

puokštę. Jeigu Skaitytojas ją priims — būsiu laimingas".

Skaitytojas, tasai, kurį Laurinčiukas pagarbos ženkliu rašo didžiąja raide, tikrai ta knyga priėmė. Jo bičiuliai jam linkėjo, kad knyga išeitų prancūziškai ir ispaniškai.

Taigi, Laurinčiukas turėtų būti laimingas, bet jis tvirtino, kad laimei galo nėra. Jis dabar rūpintis aprašyti ir įvertinti savo susitikimus su Amerikos redaktoriais ir su lietuviais, kuriuos jis ta savo apsilankymo proga čia susitikimo ir bendrai siejo siejosi taikos ir sugyvenimo reikalais.

IR NENUSIBOSTA...

Jonas Balys pasirinko "Lietuvių dienas" aptarti didelio susidomėjimo susilaukusiai Norberto Vėliaus studijai "Senovės baltų pasaulėžiūra". Jau pats šis pasirinkimas kelia nerimą: losangelieškes "Lietuvių dienas" niekada nepasizymėjo rimta, mokslinė pažiūra ir kultūros įvykius, jeigu jau imasi ką nors recenzuoti, tai tą požiūrį pakeičia antikomunistinis pasipiktinimas. Atsitiko tai, ko reikėjo laukti: ir čia neapsieita be J. Balio reakcinio nacionalizmo. Jau pati pradžia liudija jo tendencingumą — knyga jam išėjo su "gana pretenzinga antrašte".

Jis jos visos ir nenagrinęja, o tik pasirinko vieną knygos dalį, kuri jam parankesnė savo seniams įpročiams realizuoti: apkaltinti autorių politinėmis įtakomis, kurių šiaip objektųvis ir padorus mokslininkas neieškotų. Atrodo, jau net ir persipolitikuoję "Draugo" recenzantai, tiek kartų apsigavę su "rusinimo" įtakomis lietuvių kultūroje, dabar retai jas beprisimena, jai nori keikti tarybinį lietuvių mokslą ar meną — apsieina be tos anksčiau taip mėgstamos rusų "prievartavimo" mados, kurios priminimas savaime skamėdavo kaip praeikiimas. Nepatogu vis tai patį rusofobizmą demonstruoti, kai prieš komunizmą reikia jungtis su rusų perbėgėliais, vadinamais "disidentais", geriau tik antitarybinį pagėlių nekenčiamą sistemą keikti.

O štai J. Balys, mokslininkas, lieka vis toks pat "senovės" ir stačiokiškas, kuriam priminti ryšius su rusų mokslu reiškia savaime pasmerkį tuos, kas juos paremia. Štai iš karto jis ir rašo šitaip:

"Pirmiausia ilgame skyriuje "Pasaulio modelis" (p. 177-216) N. Vėlius ieško liaudies mense ir tautosakoje to mistinio medžio, kurį kiti tyrinėtojai (U. Holmberg, F. James) vadino "gyvybės medžiu", o rusai dabar jį nori

padaryti "kosmoso medžiu". Labai klusniai sekdamas V. Toporovu, V. Ivanovu ir kitais šių dienų rusų tyrinėtojais, N. Vėlius ieško to "pasaulio medžio" mūsų liaudies tradicijose".

Kaip vis dėlto šleikščiai skamba mokslininko kalboje tas "labai klusniai sekdamas..." Jeigu mokslininkas remiasi kitų tautų išmūmokslininkų patirtimi ir tyrinėjimais, tai jau ir yra — "labai klusniai sekdamas"? Beje, V. Toporovas, V. Ivanovas ir kiti šiuolaikiniai rusų mokslininkai, tyrinėjantys baltų kalbas ir praeitį, yra labai daug nusipelnę lietuvių mokslininkams tyrinėjimams, didžiai gerbia mūsų tautą, apie ją vertingus darbus pagarbiai rašė padoriai mąstantys užsienio lietuvių mokslininkai. O J. Balui pakanka to, jog Lietuvos mokslininkas pasiremia atliktais rusų mokslininkų darbais — jau jį galima net niekinti! Idomu, ar Lietuvos mokslininkas, pasiremęs vokiečių ar norvegų lingvistiniais darbais, taip pat tik "labai klusniai seka"? Turbūt ne: tokiame konservatyviam politikieriui, kaip J. Balys, negalima "sekti" tik rusų mokslininkais ar kultūrininkais. Argi ir K. Petrauskas tik "labai klusniai seka" didžiaisiais rusų operos solistais, ar P. Vaičiūnais, Mairo, Vaizgantas ir kiti įžymūs mūsų praeities rašytojai kalbinti tuo, jog, "labai klusniai sekdami", mokėsi iš didžiulio rusų literatūros patyrimo, ar...? Bet užtenka — ar pagaliau nenusibosta, kai mokslininkas ne polemizuoja, ne įrodinėja, o pigiai politikieriškai deda "antspaudą": "labai klusniai sekdamas rusų tyrinėtojais".

Iš tikro — nuobodu iki šleikštumo...

J. Balys — didelis savo dalyko specialistas ir autoritetas, tai visų pripažinta. Jis ir "Lietuvių dienos" pateikia daug citatų, šaltinių, literatūros pavadinimų, atrodo — solidu ir įtikinama. Bet vis lenda į akis vienas; tas pasipūtėliškas recenzuojamo autoriaus — tautiečio smerkimas ir niekinimas, visiškai nenorint draugiškai polemizuoti ir įrodinėti, viską persunkiant nacionalinės neapykantos nuodais: "Visa ta teorija, susidaryta sekančių rusų autorių ir dabar propaguojama Lietuvoje N. Laurinčienės ir N. Vėliaus, neturi tvirto pagrindo..."

Vis tas pats ir tas pats, bet J. Balui niekad nenusibostantis — toks jau jo piktas įprotis, ta antroji prigimtis, kuri jį paverčia nemalonių niurgzlių dialoge su kitaip galvojančiais ir ieškančiais lietuvių mokslininkais.

Kazys Vilnietis

Taupomas kuras

Taupausio mašinisto vardą Vilniaus lokomotyvų depe pelnė Juozas Jungėvičius. Jis nuo šio penkmečio pradžios sutaupė tiek kuro, kurio pakaktų nuvesti 17 sąstatų iš Vilniaus į Radvilą.

Racionaliai degalus taip pat naudoja Janas Sadanecas, Algirdas Milniskas ir kai kurie kiti depo mašinistai. Visi jie veda tik sunkiasvorius traukinius, kruopščiai ruošiasi kiekvienam reisui. Mašinistai iš anksto išnagrinėja būsimą maršrutą, atsižvelgdami į vietovių reljefą, numato, kur efektyviau galima panaudoti traukinio inercinę jėgą. Prieš keliuonę jie kartu su remontininkais dar kartą patikrina, kaip su tvarkytą lokomotyvo kuro aparatūra, prietaisai. Kelyje nuolat palaikomas ryšys su dispečeriais.

ELTA

Apie A. Rainienę

"Laisvėje" buvo rašyta, kad Brooklyno lietuviams gerai žinoma Adelė Rainienė sunkiai serga. Ji daugiau, kaip du mėnesius išbuvo Parkway ligoninėje. Dabar A. Rainienė išvežė į Gold Water Memorial ligoninę, į F. D. Roosevelt salą Manhattanė.

Adelė Rainienė iki 90-ies metų amžiaus niekad nesiskundė sveikata, buvo stipri, energinga moteris, aktyvi organizacijų veikloje. Adelė Rainienė turėjo daug pažangiečių ir kitų pažūrų žmonių draugų, ypatingai giminių tarpe.

Labai gaila, kad Adelė sunkiai serga ir kol kas nebeįsėdina iš ligoninių.

N. Ventienė

Mirė Vera Bukšnis

Sirdies priepuolio ištikta, sirgusi 2 savaites mirė Vera Bukšnis. Pašarvota Shalins koplyčioje, 84-02 Jamaica Ave., Woodhaven, N. Y. Bus laidojama pirmadienį, rugsėjo 3-ą dieną, 10 d. Paliko nuliūdime sūnų Albertą ir seserį Lietuvoje.

Trumpai

Tripoli, Libija. — Libijos parlamentas patvirtino Libijos ir Maroko unijos sutartį. Apie tokį susitarimą rugpjūčio 14 d. buvo pranešęs Libijos vadovas plk. Muammar el-Qadafi ir Maroko karalius Hassan II. Naujoji unijos sutartis vadinasi Arabų Afrikos Federacijos sutartimi. Šis faktas nepalankiai sutiktas Washingtone, nes prezidentas Reagano tikėjosi, kad Marokas jam padės Amerikos kovoję prieš Libijos vadovo ekspansiją.

Hamburg, Fed. Vokietija. — Teismas pradėjo svarstyti Hitlerio dienoraščio falsifikatorių bylą. "Stern" žurnalas, kuris atspausdino tą dienoraštį, sumokėjęs \$3.6 milijonų, traukia atsakomybę savo buvusį reporterį Herd Heidemann ir nacistinių suvenyrų prekiautoją Konrad Kujau. Jei bus rasti kaltai, jiedu gaus po dešimt metų kalėjimo.

Beirut. — Rugsėjo 29 d. mirė Pierre Gemayel, 78 m. amžiaus, žinomas politikos veikėjas, katalikų maronitų lyderis, dabartinio Libano prezidento Amin Gemayel tėvas. Sirdies smūgis velionį ištiko vos tik išėjus iš vyriausybės posėdžio, kuriame buvo diskutuojami karšti nūdienio Libano klausimai. Velionis buvo vienas didžiausių dabartinio premjero Rashido Karami rėmėjų.

Washington. — Po Darbo Dienos Amerikoje prasideda rinkiminė kampanija visu išibėgėjimu. Skelbiama, kad įvyks diskusijos tarp demokratų kandidato ir prezidentus Walter Mondale ir respublikonų prez. Reagano. Mondale norėjęs, kad būtų debatai būtų daugiau, bet respublikonai sutikę dėl vieno. Norima, kad per TV amerikiečiai įsitikintų, katras kandidatas mandresnis.

Daiktinių įrodymų sandėlis

JAV kovos su narkotikais federalinė valdyba norom nenorom tapti saugiu sandėliu, kuriame laikoma 12655 kilogramai kokaino ir 546 kilogramai heroino. Tai "daiktinių įrodymų", kuriuos valdybos agentai ir policininkai konfiskavo iš kontrabandininkų. "Juodojoje rinkoje" jie kainuotų 10 milijardų dolerių, rašo žurnalas "Niusvik". Šie "įrodymai" turi būti saugomi, iki teismas priims paskutinį sprendimą. Tokie teismo procesai trunka labai ilgai, tad kovos su narkotikais federalinė valdyba kasdien patiria vis daugiau įvairių kėblumų.

ŽMOGUS IR JO SVEIKATA

GRAŽINTI GYVENIMO DŽIAUGSMĄ

nės širdies ligos gydymo metodus, ieško būdų, kaip prognozuoti grėsmingas komplikacijas.

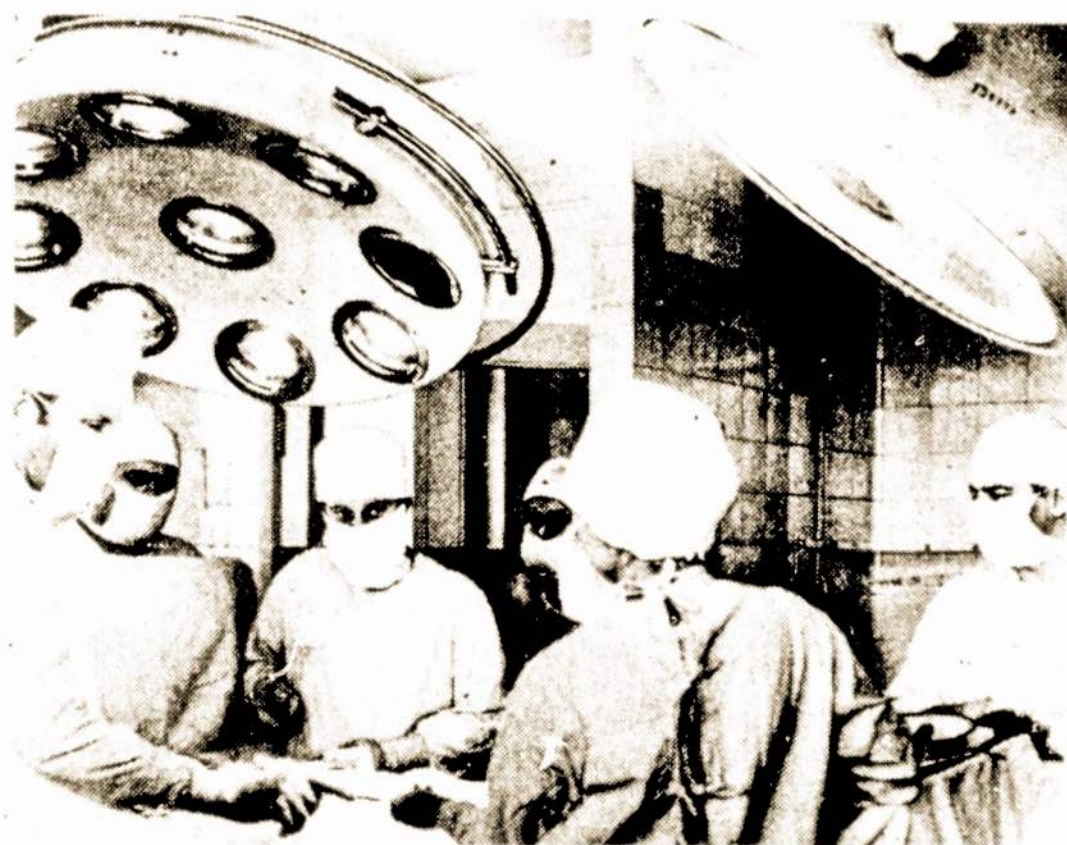
Akademiko Zigmo Januškevičiaus ir instituto direktoriaus, profesorius Juozo Blūzo iniciatyva prieš penkio metų įkurtas institutas tapo didžiausia respublikoje kardiologinio profilio mokslo įstaiga.

Instituto mokslininkai palaiko glaudžius ryšius su Pasauline sveikatos apsaugos organizacija, bendradarbiauja su Maskvos sąjunginiu kardiologiniu centru, Leningrado, Kijevo, Novosibirsko, Charkovo, Minsko atitin-

kamomis mokslinėmis įstaigomis.

Televizija, elektronika, kibernetika, dešimtys laidų su įvairiais daviškiais jutuos, ilgos kardiogramų juostos, išsivystę aparatai... Žiūri į tai ir atrodo, jog viską čia daro technika, mašinos, o gydytojai lieka kažkur nušalę.

Tačiau toks įspūdis klaidingas, — pasakoją širdies ir kraujagyslių chirurgijos klinikinės laboratorijos vadovas, medicinos daktaras, docentas Arimantas Dumčius. — Mūsų tikslas — tiksliai diagnozė. Pirmiausia pacientai, nusiskundžiantieji

Atliekama širdies vainikinių kraujagyslių rekonstrukcinė operacija.

širdies negalavimais, apsilanko kardiologinėje poliklinikoje. Čia prityrę specialistai, vadovaujami poliklinikos vedėjos gydytojos Dangulės Zikarienės, apžiūri ligonį ir nukreipia tolesniam gydymui. Toliau intrakardiniū rentgenokontrastinių tyrimų kabinete-operacinėje specialiu zondų pagalba nustatoma širdies kraujagyslių sutrikimo vieta ir laipsnis.

Cia viskas užrašoma į videofilmą. Radiologiniame diagnostiniame skyriuje gydytojas-inžinierius Vytautas Stankevičius, vyresnysis mokslinis bendradarbis, biofizikos medicinos mokslų kandidatas Juozas Kiudelis tiria ligonio širdies raumens kraujotaką radioizotopais. Kitoje laboratorijoje nedide-

lio televizoriaus ekrane pulsuoja žali taškai. Tai plauka intensyviau sekimo palaikose gulintųjų ligonių širdys. Tiesiai kardiogramų juostos, kurios prietaisais fiksuojamos žmogaus širdies veiklą daugiau kaip dvi paras.

Tyrimų duomenys yra lemiami sprendžiant, kokį skirtingi ligonių gydymą: chirurginį ar medikamentinį.

Instituto ligoniai toliau gydomi reabilitacinės klinikose Elektrenose, Palangoje, Viršūžiuje.

Ligoniai visada dėkingi visiems gydytojams medicinos mokslams, grąžintiems gyvenimą, troškiami gyventi, dirbti, kurti.

Tadas ŽEBRAUSKAS
Autoriaus nuotraukos

Medicinos sesuo Laima Braknienė (iš kairės), kardiologinės poliklinikos vedėja gydytoja Dangulė Zikarienė, gydytoja Regina Balčiūtė atlieka pirmą ligonio apžiūrą.